

บทที่ ๒

เหตุการณ์ทางการเมืองที่มีผลต่อหนังสือพิมพ์ (พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๘๘)

ระยะเวลาตั้งแต่เหตุการณ์ทางการเมืองไทย ระยะเวลาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ จนถึงการขึ้นสู่อำนาจของหลวงพิบูลสงคราม เป็นระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อทางการเมืองที่สำคัญมาก เนื่องจากเพิ่งเสร็จสิ้นการเปลี่ยนแปลง การปกครองครั้งที่สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทย และคณะราษฎรผู้ทำการ เปลี่ยนแปลงการปกครองยังคงมีอำนาจอยู่ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาดังกล่าวย่อมเป็นตัวกำหนดวิถีทางการเมืองไทยในอนาคตว่าจะพัฒนาไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยได้มากน้อยเพียงใด

การศึกษาสถานการณ์ทางการเมืองในอดีต ทำให้เห็นข้อเท็จจริงบางประการว่า ระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อซึ่งเป็นระยะแห่งการปูพื้นฐานการประชาธิปไตยนั้นเป็นช่วงแห่งความยุ่งยากสับสน ปัญหาสำคัญที่รัฐบาลในระยะบอบใหม่ต้องเผชิญคือความแตกแยกในหมู่ประชาชนซึ่งแบ่งแยกออกเป็นฝ่ายนิยมกษัตริย์ ซึ่งเป็นฝ่ายเสียผลประโยชน์และเกียรติภูมิ และฝ่ายนิยมระบอบใหม่ซึ่งประกอบไปด้วยคนหลายประเภท นับตั้งแต่ผู้ต้องการเห็นความก้าวหน้าของบ้านเมือง ไปจนถึงผู้ต้องการผลประโยชน์ส่วนตัว ดังจะเห็นได้จากแม่เต่าในกลุ่มผู้ก่อการเองก็มีความคิดเห็นและความต้องการแตกต่างกันไป เพราะคณะราษฎรเองนั้นก็เกิดขึ้นมาจากการเขามารวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ระหว่างผู้ที่มีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองร่วมกันมากกว่าจะเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ทางประชาธิปไตยที่แน่วแน่

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือการปกครองประเทศและการจัดองค์การ เพื่อให้การบริหารบ้านเมืองเป็นไปอย่างเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพตามระบอบประชาธิปไตยยังเป็นของใหม่และค่อนข้างยุ่งยากซับซ้อนสำหรับคนไทยซึ่งเคยชินอยู่กับการทำงานตามคำสั่งอันเป็นลักษณะของระบอบเจ้าขุนมูลนายแบบเก่า

ปัญหาทั้งสองประการนี้ทำให้มีความยากลำบากในการที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เป็นที่พึงพอใจแก่ทุกฝ่ายได้ บรรยากาศทางการเมืองโดยทั่วไปในระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อจึงเป็นการต่อสู้ระหว่างฝ่ายนิยมระบอบเก่าและฝ่ายนิยมระบอบใหม่เสียมากกว่าอย่างอื่น สถานการณ์ทางการเมืองดังกล่าวมีผลให้รัฐบาลค้ำฉิ่งถึงเสถียรภาพของคนมากกว่าการพัฒนาทางการเมืองอย่างจริงจัง

ศตวรรษของสยาม ตามความเห็นของ ศรีรัฐ

หลักเมือง

報日 暹 柱 國 暹 中

THE LAKMUANG DAILY NEWS

วัน พฤหัสบดี ที่ ๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

ฉบับละ ๓๓ บาท

ระนกร

กนอก

แล้ว

(ชาร์)

วันที่ ๕ กรกฎาคม

เจ้าหน้าที่ย

ออกจากป่าตั้ง

เหตุ การณ์ เรียบ

กรบวิวิักษ์

โทษด ซึ่งเคย

ต้องรีบหอดเสียก่อนที่เชื้อ จะเข้าหลอดราตา!

คณะราษฎร

ระเบิดคนตาย ๓

ข่าว ซึ่งได้ ทราบ มา ดัง จะกล่าวต่อไปนี้
 มาท ว่า เป็นข่าวที่เรา ดำรงถึนยัันว่า เป็น
 ข่าวที่แน่นอน ก็ ต้องการ ที่ จะกล่าวไว้ด้วย

ตรงพาดู ตำบลบ้านม้า จังหวัดพระ นคร
 ศรีอยุธยา ผู้ ที่ ได้ รับอันตรายครั้ง นี้ เท่า
 ที่ ปรากฏ ว่า ถึงแก่ความ ตายมีจำนวน เพียง
 ๓ คน เท่านั้น

ยังไม่ ทราบ ว่า เหตุ ระเบิด เกิด ขึ้น

และทำให้ผู้นำของประเทศ ไคโซเป็นช่องทางในอันที่จะวิกรอนเสรีภาพบางประการของประชาชน
ว่าเป็นไปเพื่อรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ ช่วงเวลานี้จึงมีไคโซเป็นช่วงที่มีความพยายาม
ในการพัฒนาการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น อันมีผลให้ประเทศไทยขาดรากฐานทางประชาธิปไตย
ที่มั่นคง และการพัฒนาทางการเมืองของไทยคงอยู่ในสภาพ "ดูลูกคลุกคลาน" ตลอดมา

หนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นแหล่งที่คนทั่วไปจะแสดงความคิดเห็น ไคโซกลายเป็นเวทีสำคัญ ที่กลุ่ม
คนและเอกชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิถีทางในการพัฒนาบ้านเมืองและเป้าหมายอื่น ๆ
ของสังคม เนื่องจากสถาบันอื่น ๆ เช่น รัฐสภาเพิ่งอยู่ในระยะตั้งต้น หนังสือพิมพ์ไคโซถูกนำมาใช้เป็น
เครื่องมือของทั้งสองฝ่ายกษัตริย์นิยม ฝ่ายนิยมระบอบใหม่ และฝ่ายที่วางตัวเป็นกลาง ดังจะเห็นได้จาก
การที่คณะราษฎรได้ออกหนังสือพิมพ์ชื่อ เทอกรัษฐรรมนุญ (๑) ขึ้นเพื่อใช้เป็น "ปากเสียง" ของคณะราษฎร
และสมาชิกผู้ก่อการฝ่ายพลเรือน ๒ ท่านคือ สงวน ตุลารักษ์ และชิม วีระไวทยะ ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นคู่จ
"โมกคัลลานะและสารีบุตร ของ หลวงประดิษฐมนูธรรม" ไคโซออกหนังสือพิมพ์ ๒๔ มิถุนา และ สัจจา (๒)

ตามลักษณะที่ระบอบเก่าก็ยังมิ กรุงเทพฯ เกล็ดเมด ซึ่งมีสมเด็จพระสวสดีคำ เป็นผู้หนุนหลังให้ความ
สนับสนุนอยู่ (๓)

การเปลี่ยนแปลงการปกครองทำให้หนังสือพิมพ์มีความ วิงวอน มากกว่าเดิมจะได้รับเสรีภาพ
ในการแสดงความคิดเห็นเพิ่มขึ้น ตามลักษณะของการปกครองระบบประชาธิปไตย แต่โดยเหตุที่ประเทศ
ไทยยังอยู่ในภาวะคับขัน และรัฐบาลในระบอบใหม่มีความจำเป็นต้องรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๑. บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ เทอกรัษฐรรมนุญ คือ พระอภัยมณีธรรมมีสำนักงานอยู่ที่ สวนสราญรมย์
พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศรีกรุง เทอกรัษฐรรมนุญ เป็นหนังสือพิมพ์กึ่งราชการ ดังนั้นจึงมิได้ได้รับความนิยม
นัก

๒. สัมภาษณ์, มาโนช วุฑฒิตย์, นักหนังสือพิมพ์อาวุโส, ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๕.

หนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับนี้มีบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจน มีจุดประสงค์โน้มนำให้ประชาชน
ไคโซเข้าใจในระบบการเมืองซึ่งยังเป็นของใหม่ในขณะนั้น ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือมักโฆษณา
คุณค่าความดีของประเทศโซเวียตรัสเซีย"

๓. Andrew A. Freeman, Brown Woman and White, (N.Y.: The John Day
Company, 1932) Pp. 87.

กันภายในประเทศ รัฐบาลได้เรียกร้องให้หนังสือพิมพ์ทุกฉบับส่งตนฉบับที่วางเรียง ๓ ฉบับไปให้กองตรวจ
 ชาวของสภาแห่งชาติเป็นผู้ตรวจก่อน อย่างไรก็ตาม การตรวจข่าวดำเนินไปได้เพียง ๒ สัปดาห์ก็ยุติลง
 หลังจากที่พระยาพหลพลพยุหเสนา ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้บังคับการทหารรักษาพระนคร ได้มีหนังสือแสดง
 ความขอบคุณมายังหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ที่ได้ให้ความร่วมมือแก่คณะราษฎรเป็นอย่างดี เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม
 ๒๔๗๖ ใจความตอนหนึ่งว่า

....เริ่มแต่ได้ปฏิบัติงานร่วมกันตลอดมา รู้สึกว่าคณะหนังสือพิมพ์
 ได้ทำการช่วยเหลือคณะราษฎรเป็นอย่างดี เป็นที่พอใจของคณะราษฎร
 เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งคณะราษฎรจะดลบันดาลบุญคุณเสียมิได้ ทั้งเวลานี้คณะหนังสือ
 พิมพ์ต่าง ๆ ก็ทราบจุดมุ่งหมายของคณะราษฎรที่อยู่ลวง จึงใคร่จะเปิด
 โอกาสให้คณะหนังสือพิมพ์ได้แสดงความเห็นต่าง ๆ ได้.... (๔)

การที่หัวหน้าผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองแสดงท่าทีที่เป็นมิตรต่อหนังสือพิมพ์นั้น นอกเหนือ
 จากเหตุผลที่ว่า พระยาพหลพลพยุหเสนาจะเป็นผู้ที่มีความเลื่อมใสในอุดมการประชาธิปไตย ยิ่งเนื่องมา
 จากข้อเท็จจริงที่ว่า หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบประชาธิปไตย
 มาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากที่กล่าวมาแล้วในบทที่หนึ่ง คอยเหตุนี้คณะราษฎรจึงมองเห็นหนังสือพิมพ์
 เป็นพันธมิตรมากกว่าฝ่ายค้าน โดยเฉพาะในระยะแรก ๆ ไม่ปรากฏว่ามีหนังสือพิมพ์ฉบับใดคัดค้านการ
 กระทำของคณะราษฎร หรือพยายามชักจูงให้ผู้อ่านมีความเคลือบแคลงในการกระทำครั้งนี้แต่อย่างใด
 แต่กลับมีส่วนช่วยสร้างความมั่นใจ และความไว้วางใจในรัฐบาลชุดใหม่ คอยการชี้แจงให้ประชาชนได้
 เข้าใจถึงผลดีที่ตนจะได้รับจากการปกครองระบอบใหม่ ซึ่งทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่าหนังสือพิมพ์ในยุคนั้น
 หัวต่อเล็งเห็นถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการวิพากษ์วิจารณ์การบริหารประเทศของรัฐบาลซึ่งเพิ่งตั้ง
 ขึ้นอย่างรุนแรงเกินไปนั่นเอง ดังนั้น ถึงแม้ว่าหนังสือพิมพ์ต่างปรารถนาที่จะแสดงออกถึงเสรีภาพ ภายใต้
 ใต้การปกครองระบอบใหม่มากเพียงใด หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ก็วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างระมัดระวัง
 เป็นการเปิดโอกาสให้รัฐบาลสถาปนาระบอบประชาธิปไตยใหม่มั่นคงเสียก่อน (๕)

๔. "คำชี้แจงแก่หนังสือพิมพ์", หลักเมือง, ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๕.

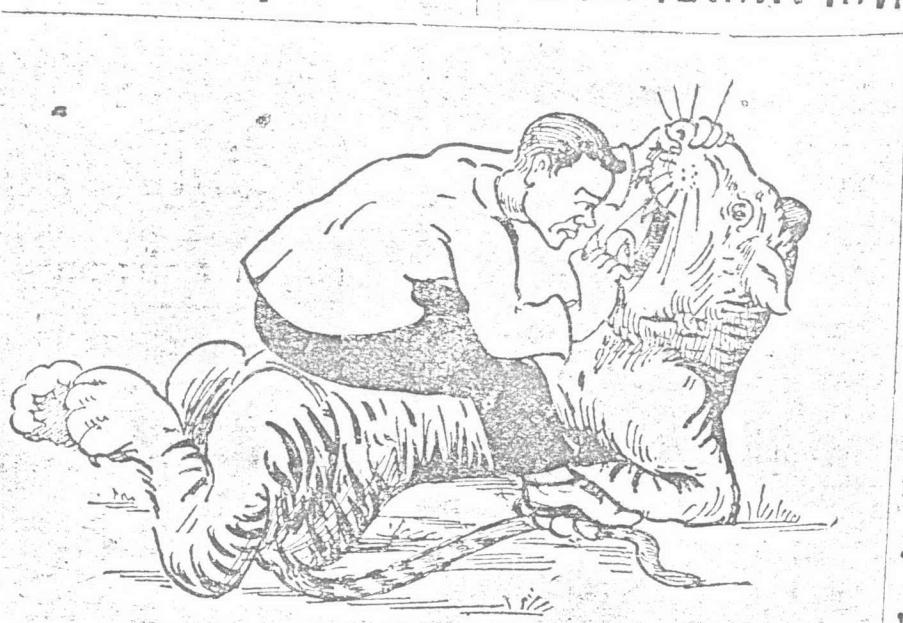
๕. สนิท เจริญรัฐ (นักหนังสือพิมพ์และนักการเมืองในสมัยนั้น), โศก...อาณาประชาราษฎร์
 (พระนคร : แพร่พิทยา, ๒๕๐๗) หน้า ๒๓๐.

การเปลี่ยนแปลงรูปการณ์ของกรมไปรษณีย์ ขณะนี้ จะเปลี่ยนแปลงอะไรก็ประชุมกันก่อน

หญิงสาวไม่ยอมมีสามีจึงคิดฆ่าตัวตาย บางรายเกิดจากหมดทางทำมาหากิน

กรมไปรษณีย์ โทรเลข ในยุค
หลวงไตรภพราชเสวี ผู้รับมอบ
หน้าที่ ผู้รับ ขอบเขตแทนพระยาประภค
กตศาสตร์ ซึ่งย้ายไปอยู่กรมชุด
ประทาม ก่อตั้งถูกเปลี่ยนแปลง
ให้เหมาะสมสมัย การปกครองใหม่
หลายอย่าง เหตุยุ่งเหยิง ระวัง
ผู้ใหญ่นับผู้น้อย ทำท่าจะค่อยๆ ดัน
หายไปสู่สามัญธรรม เป็นที่น่า
ยินดี

ใน ระวังที่เราถูกบีบ การ ออก
หนังสือพิมพ์ ทราบว่า ใ้มีการประ
ชุมถึงเรื่องการจัดรูปกรมไปรษณีย์
เป็นกรมสามัญตามที่ ก.ร.พ. ได้แจ้ง
มา ที่ประชุมได้โต้แย้งกัน ด้วย หัว
ข้อดี คุ้มหลายข้อ และได้ตกลงกัน
เรียบร้อยแล้ว โรงเรียนของกรมไปรษ
ณีย์ซึ่งได้ระงับการสอนในสมัยการ

ความหนักแรงของรัฐบาลในการพิจารณาปัญหาต่างๆ

ตั้งผลการ มีหนังสือถามไปยังกระ
ทรวงแล้ว

หนึ่ง ระวัง เวดานี้ ทราบ ว่า
กำลังจัดการ ดับ เปลี่ยน หน้าที่ และ
ตำแหน่ง ข้าราชการ ชั้นผู้ ใหญ่ เพื่อ
ให้เหมาะสมแก่ทางการ เช่น หลวงข้า
มิกตการ นาย ทะเบียนและผู้จัดการ

ผู้เก็บเงินตลาดนาๆ

ลูกแม่ค้าเป็นโจทก์

เมื่อวานนี้ (ที่ ๔) เวลา ๘ น. ได้
มีข่าวเรื่องแม่ค้าต่าง ๆ ซึ่ง ลอด อยู่
ที่ หน้า ตลาด นานา หลาย คน พา กัน
มาร้อง ต่อ เจ้าหน้า ที่ ศาล ขอบ รณ

ด้วยความ สงสาร บุตรี ภรรยา
และ น้อยใจ ที่ คน ไม่ สามารถ จะ ทำ
มาหาเลี้ยง ครอบครัวยุได้ นายชี่
จันทอง ตั้ง ได้ ใช้น้ำ เชื้อคอก ของ
ตนเอง เพื่อให้ตาย เหตุเกิด ที่ โฉ
ครอก ยายตะตา หลังสถานี ศาล ขอบ
บ้านทวาย เมื่อวัน ที่ ๒ เดือนนี้ เวลา
๓๓ น. เศษ นางหมี่ ภรรยา กัด บจาก
หาเลี้ยงชีพ พบ นายชี่ดำมี นอน โด่ หิด
โหด โขมตาย พอ นายชี่ เห็น ภรรยา
เข้า ก็ ทำท่า ให้ ภรรยา ดู ว่า ได้
เชื้อคอก ตัวเอง โดย ไม่มี ใคร มา ทำ
ร้าย เวลานี้ นายชี่ พยายาม ไม่ได้
เลย นางหมี่ ตกใจ ร้อง เอะอะ โดย
ว้าย เรียก ชาวบ้าน ให้ ช่วย เหลือ พัด
ศาล ขอบ ชุม ซึ่ง อยู่ โกลด เคียง ทราบ
เหตุ จึง นำ ตัว นายชี่ ไป แจ้ง เรื่อง ที่
เป็น มา ต่อ เจ้าหน้า ที่ ศาล ขอบ บ้านทวาย

บทบาทของหนังสือพิมพ์ ในระยะภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ จะมีมากน้อย เพียงใต้อาจเห็นได้จาก หนังสือพิมพ์ หลักเมือง (๖) ที่ไคบั้นทักไว้ว่า

....หากไม่มีการไปประกันคณาแล้วจะสัมฤทธิ์ผลได้ไม่ง่ายดายเลย เพราะหัดก็ เพียงใตที่หนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ในสยามประเทศครั้งนั้นยอมทำการไปประกันคณา ใ้ความยอมรับใจ ทั้ง ๆ ที่คณะราษฎรมิได้บังคับขอร้อง.... (๗)

การควบคุมหนังสือพิมพ์ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ

แม้ว่าหัวหน้าคณะผู้ก่อการฯ จะได้แสดงออกซึ่งทัศนคติที่คัดค้านหนังสือพิมพ์ที่เคยผลดีดังกล่าว มาแล้ว แต่เหตุการณ์ทางการเมืองก็ยังไม่สงบเรียบร้อยมากพอที่จะทำให้คณะราษฎรคลายความวิตกในเรื่องความมั่นคงของรัฐบาลได้ ความรู้สึกไม่แน่นอนในเสถียรภาพของตัวเองนั้น มีพื้นฐานมาจากความหวาดระแวง ๒ ประการดังนี้

๑. ความหวาดระแวงว่าฝ่ายกษัตริย์นิยมจะฉกฉวยกำลังกันหาทางชิงอำนาจกลับคืน ความหวาดระแวงดังกล่าวสืบเนื่องมาจากข่าวเล็ดลอดหนาหูว่า ฝ่ายกษัตริย์นิยมซึ่งคงมีผู้นับสนุนไม่น้อยกำลังเตรียมการชิงอำนาจจากคณะราษฎร จนพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทรงมีพระราชหัตถเลขาไปถึงเจ้าพระยาวรวงษ์วิวัฒน์ เสนาบดีกระทรวงวัง มีใจความสำคัญว่า

....ด้วยคณะราษฎรมีหนังสือมาว่าไคมีปากเสียงอันเป็นเลี่ยนหนามแก่ความสงบเกิดขึ้นในหมู่นายราชวงศ์ ซึ่งถ้าหากเพิกเฉยเสียก็เกรงจะชื้อฝอยลุกลามต่อไป ฉนั้นคณะราษฎรจึงบอกมาใ้ทราบ เพื่อขอให้ช่วยปรับความเข้าใจในหมู่นายราชวงศ์ทั้งหลายใ้มีความแจ่มอยู่ในสำเนาหนังสือผู้รักษาพระนคร

๖. คุณาคณนวก ก. และ เสลา เรชะรุจิ, ศตวรรษหนังสือพิมพ์ไทย (พระนคร : อักษรบริกาาร, ๒๕๑๐) หน้า ๒๐๕. "หลักเมือง คือ วิทยาลัยหนังสือพิมพ์แห่งยุค" พวกนักหนังสือพิมพ์พัฒนาจากพื้นไปสำนักอื่น ๆ ฉามเขามักจะหนีไม่พ้นที่จะต้องตอบว่าฉาน หลักเมืองมาแล้วทั้งสิ้น" หลักเมือง เป็นหนังสือพิมพ์ที่มุ่งประสงค์ทางการค้าเท่านั้นไม่มีอุมการทางการเมืองที่แนชัดแต่มีแนวโน้ม พอเห็นวาศันสนุนคณะราษฎร และต้องการสร้างความเข้าใจใ้ระหวางคนไทย และคนจีนในประเทศ หลักเมือง ถูกรัฐบาลลงโทษหลายครั้ง เพราะลงข่าวความรู้เทาไม่ถึงการณมากกว่าจะมีเมืองหลังทางการเมืองใ้ใด ๆ

๗. "อุมควางใจ" (บทนำ), หลักเมือง, ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๕.

ฝ่ายทหาร ซึ่งใคร่ส่งสำเนามาให้ทราบด้วยแล้ว
 ฉันเห็นว่าถ้าเป็นจริงดังนั้น ก็ไม่สมควรเลย
 พระราชวงศ์ควรช่วยกันรักษาความสงบโดยละม่อม
 ละม้าย เพราะความมุ่งหมายของรัฐธรรมบัญญัติเป็น
 ส่วนหนึ่งแห่งความคำรึห์ของฉัน.... (๘)

๒. ความหวาดเกรงการแทรกแซงของต่างประเทศ จากตัวอย่างการปฏิวัติในประเทศ
 อื่น ๆ ที่ผ่านมา เช่น การปฏิวัติ ของ ดร. ซุนยัตเซน ในประเทศจีน เมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๑ และการปฏิวัติ
 ของพวก บอลเชวิค ในรัสเซีย เมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๗ ปรากฏว่าประเทศมหาอำนาจมักจะคอยฉวยโอกาส
 เข้าแทรกแซงกิจการภายใน โดยอ้างเหตุผลว่าเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน สำหรับในกรณีประเทศไทย
 ประเทศมหาอำนาจเช่น อังกฤษ ก็มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอยู่เป็นอันมาก จนถึงกับมีผู้กล่าวว่า "ประ
 เทศไทยเป็นอาณาจักรของอังกฤษโดยตลอด เว้นแต่ชื่อเท่านั้น" (๘)

โดยเหตุนี้คณะราษฎร จึงมีความหวั่นวิตกถึงการเข้ามาแทรกแซงของอังกฤษ เพราะได้มี
 ขาวรายงานมาควยว่า กองทัพเรือของอังกฤษในสิงคโปร์ เตรียมพร้อมที่จะส่งเรือเข้ามาในกรุงเทพฯ
 และฝรั่งเศสจะติดตามมาภายหลัง (๑๐)

ความวิตกในเสถียรภาพของคณะราษฎรในระยะแรก มีผลให้รัฐบาลเข้ามาควบคุมหนังสือ
 พิมพ์ โดยการประกาศใช้ พระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๕
 ขึ้น สำระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้อยู่ในมาตราที่ ๔ และ ๕ ซึ่งระบุถึงลักษณะของข้อความบางประ
 การซึ่งเกี่ยวข้องกับเอกสารของราชการ ขาวทหาร และขาวต่างประเทศ เพราะหากหนังสือพิมพ์เสนอ
 ขาวประเภทนี้ผิดไปแล้ว ย่อมจะกระทบกระเทือนเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นอันมาก รัฐบาลจึงจำเป็นต้อง

๘. วิเทศกรณีย์ (นามแฝง), ยุคพิมพ์, (พระนคร โอเดียนการพิมพ์, ๒๕๐๑) หน้า ๑๔๒.

๙. James C. Ingram, Economic Change in Thailand Since 1800. (California: Stanford University Press, 1955), Pp. 173.

๑๐. Francis Cooray, The Thai = Our Neighbour, (Kuala Lumpur: Kyle Palmer and Co. Ltd., 1941), Pp 49.

ต้องควบคุม โดยที่หนังสือพิมพ์จะนำข่าวประเภทนี้ลงได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเท่านั้น

สาระสำคัญอีกประการหนึ่งของพระราชบัญญัติฉบับนี้อยู่ในมาตราที่ ๗ ซึ่งได้กำหนดบทลงโทษหนังสือพิมพ์ที่ฝ่าฝืนมาตรา ๕ โดยระบุให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในอันที่จะถอนใบอนุญาตปิดโรงพิมพ์ แต่ได้กำหนดบทลงโทษให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในอันที่จะวินิจฉัยลดหย่อนโทษ โดยให้หนังสือพิมพ์ที่กระทำความผิดมา ให้เจ้าพนักงานตรวจเสียก่อนที่จะนำลงพิมพ์ เพื่อให้หนังสือพิมพ์ดำเนินงานต่อไป และไม่นำความเคืองครอนมาสู่คนงาน

พร้อมกับประกาศใช้พระราชบัญญัติสมุคเอกสารและหนังสือพิมพ์แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๕ รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์อธิบายให้หนังสือพิมพ์ได้เข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องควบคุมข่าวบางประเภทของหนังสือพิมพ์ ใจความตอนหนึ่งของแถลงการณ์มีดังนี้

.... ก่อนอื่นใคร่แถลงการณ์ว่าการปิดปากหนังสือพิมพ์นั้น ไม่ใช่นโยบายของรัฐบาลนี้เลย กรรมการบางคนของคณะกรรมการราษฎร ได้แสดงต่อหนังสือพิมพ์หลายครั้งหลายหนว่า รัฐบาลมีหน้าที่ที่จะฟังคำติ และคำชมของประชาชน แต่ขอว่าเป็นคำติคำชมอันสุภาพ และติชมด้วยความเที่ยงธรรม ไม่ใช่ในรูสุวาท ไม่ใช่ปรักปรำ และแถลงกล่าวใส่ร้ายหรือเสียชื่อเสียง หรือยุยงส่งเสริมให้เกิดความแตกฉานอันเป็นเชิงชวนมาซึ่งความยุ่งยากในทางต่างประเทศ.... (๑๑)

พระราชบัญญัตินี้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาในหมู่นักหนังสือพิมพ์ที่สำคัญบางฉบับ คือ ศรีกรุง (๑๒)

๑๑. "คำแถลงการณ์คณะกรรมการราษฎร", หลักเมือง, ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๕.

๑๒. คูณาคณวก ก.

หนังสือพิมพ์ ศรีกรุง ปรกติเป็นหนังสือพิมพ์ที่สนับสนุนคณะราษฎร ผู้ดำเนินงานของ ศรีกรุง ที่สำคัญส่วนใหญ่เป็นพวกก่อการชบด ร.ศ. ๑๓๐ เช่น เนตร พูนวิวัฒน์ บววย บุณรัตพันธ์ โดย วรณกุล ซึ่งพ้นโทษมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง.

ได้คัดค้านเพราะ ศรีกรุง มีความเห็นว่รัฐบาลควรให้เสรีภาพแกหนังสือพิมพ์อย่างเต็มที่ในการลงข่าว
ใด ๆ ก็ตาม กรุงเทพฯ เติม ก็มีความเห็นทำนองเดียวกัน

ไทยใหม่^(๑๓) แสดงความไม่เห็นด้วยกับมาตรา ๔ ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งมีใจความ
ห้ามข้าราชการแพร่ข้อความในวงราชการ "ที่ลับกัหรืออาจจะลับกั" แกบุคคลภายนอก โดยได้วิจารณ์
ว่า หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ในอันที่จะเป็นสื่อกลางถ่ายทอดข่าวสารระหว่างประชาชนและรัฐบาลนั้นก็ยาก
ลำบากอยู่แล้ว เมื่อรัฐบาลตรากฎหมายมาตราที่ ๔ ขึ้นไว้คงกลัวว่ายอมจะทำให้หนังสือพิมพ์ขาดความ
สามารถในการถ่ายทอดข่าวสารจากรัฐบาลไปสู่ประชาชนอย่างสมบูรณ์ และยังได้โจมตีมาตราที่ ๔ ต่อ
ไปว่า

.... หนังสือพิมพ์ไทยอาจพ้ออยู่อย่างมา ในอันที่จะเชิญข่าวที่แท้
จริง บรรจุในหน้ากระดาษ เพื่อให้ประชาชนชอบ นอกจากชอก
แสกหาข่าว โดยที่ทางราชการเองก็รำคาญที่จะให้ความสะดวก
แกหนังสือพิมพ์อย่างเพียงพอ.... แต่เมื่อทางราชการอุบเอาคำ
ว่า "ลับกั หรือ อาจจะลับกั" ไปครองเสียเช่นนี้ โดยที่ไม่ขยาย
ความเอง เมื่อประชาชนถูกฟ้องร้องเป็นเรื่องขึ้นเสียก่อน โดยมาก
แล้ว เช่นนี้ หน้าที่หนังสือพิมพ์จะคับอกพอกใจอีกอดไป.... (๑๔)

เมื่อมีเสียงคัดค้านจากหนังสือพิมพ์เช่นนี้ หลวงประดิษฐมนูธรรม ในฐานะตัวแทนคณะราษฎร
จึงชี้แจงให้หนังสือพิมพ์ได้เข้าใจว่า การที่รัฐบาลเข้าควบคุมการลงบทความบางประเภทของหนังสือพิมพ์
นั้น รัฐบาลไม่มีความมุ่งหมายที่จะจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์แต่ประการใด เพราะข่าวที่รัฐบาลเข้า
ควบคุมเกี่ยวกับผลประโยชน์ของประเทศ คั้งนั้น เสรีภาพที่ถูกจำกัดนั้นก็เพื่อประโยชน์ของประเทศและ
ประชาชน จึงจะถือว่าเป็นการตัดสิทธิ์และเสรีภาพไม่ได้ (๑๕)

๑๓. คูภาคผนวก ก.

หนังสือพิมพ์ ไทยใหม่ เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีบทบาททางการเมือง เคนมากนับตั้งแต่ปลายสมัย
สมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพราะสนับสนุน การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ เมื่อเปลี่ยนแปลงการปก
ครองแล้วก็ยังคงเป็นหนังสือพิมพ์ที่เป็นที่เชื่อถือ และมีบทบาททางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
เมื่อหลวงพิจิตรวาทการมีส่วนเข้าดำเนินงานเอง.

๑๔. "ประสิทธิ์" (นามแฝง), คอดมันน์ "บันทึกเบ็คเต็ลด์", ไทยใหม่, ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๕.

๑๕. ศรีกรุง, ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖.

หนังสือพิมพ์ สมัยราษฎร์ (๑๖) แมวว่าจะ คัดค้านพระราชบัญญัตินี้โดยหลักการ แต่ก็ยังมีความหวังและเชื่อใจในรัฐบาลคณะราษฎรว่าจะไม่ริกรอนเสรีภาพของหนังสือพิมพ์โดยไม่จำเป็น ดังนั้น สมัยราษฎร์ จึงแสดงความเห็นในเชิงประนีประนอมอยู่บาง

...ไม่มีรัฐบาลใดที่ฉลาดในโลก จะอุตริเห็นเป็นความรอบคอบ ในการแสดงตัวเป็นปฏิปักษ์กับหนังสือพิมพ์ ถ้ารัฐบาลนั้น ๆ เปรียบพร้อมไปด้วยความเข้มแข็งองอาจ โดยนิตินัย และพฤตินัย แห่งแผนผังในการดำรงประเทศ ตรงข้ามรัฐบาลจะต้องเห็นหนังสือพิมพ์ เป็นกำลังสำคัญ ในอันที่จะติดต่อความคิดเห็นกับประชาราษฎร รัฐบาลใหญ่ของสยามยินยอมจะเล็งเห็นความแท้จริงในข้อนี้บ้าง จึงได้ออกแถลงการณ์ควบกับ พระราชบัญญัติฉบับนี้... นี้ก็พอจะชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลยอมมีความเชื่อถือ หนังสือพิมพ์อยู่บางเหมือนกัน มิใช่เพราะหนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนน้ำในอ่างใหญ่ ซึ่งอาจมองลงไปเห็นดวงหน้าอันเต็มไปด้วยความมุ่งหมายของประชาชนพลเมือง ที่กำลังคูดุ่ยหรือ..... (๑๗)

อย่างไรก็ตาม ภายหลังได้ปรากฏว่า รัฐบาลได้ใช้อำนาจลงโทษ หนังสือพิมพ์อย่างเด็ดขาดกว่าที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ อย่างเช่น มาตรา ๗ (ซึ่งมีบทตอนต้น) อยู่มาก ดังจะไต่ถลาในตอนต่อไป

ความขัดแย้งภายในคณะราษฎรที่มีผลต่อหนังสือพิมพ์

สาเหตุของความแตกแยกภายในคณะราษฎร มีพื้นฐานสืบเนื่องมาจากความแตกต่างในอุดมการณ์ทางการเมืองของบุคคลชั้นหัวหน้าในคณะราษฎร เป็นสำคัญ การรวมตัวกันของคณะราษฎร เป็นที่นาสังเกตว่า ประกอบด้วยบุคคลซึ่งมีแนวความคิดต่างกันอยู่มาก แต่เท่าที่สามารถรวมกลุ่มกันได้ในระยะแรกเป็นเพราะ

๑๖. กฎาคนววก ก.

สมัยราษฎร์ เป็นหนังสือพิมพ์ เครือเดียวกับ หลักเมือง และ ศรีกรุง สนับสนุนคณะราษฎร ไม่มีบทบาททางการเมืองเด่น ๆ มีสถิติการขายสูงเพราะลงเรื่องพงศาวดารจีน และนวนิยายมาก เป็นที่ถูกร้อภัยของชาวบ้านทั่ว ๆ ไป.

๑๗. "ความรู้ลึกของรัฐบาลกับงานหนังสือพิมพ์" (บทนำ), สมัยราษฎร์, ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๕.

บุคคลเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายร่วมกันอยู่ คือ ความต้องการยึดอำนาจจากชนชั้นปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช เพื่อสถาปนารัฐบาลชุดใหม่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ความขัดแย้งภายในคณะราษฎรอาจแบ่งได้กว้าง ๆ ได้ว่า เป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม "หัวก้าวหน้า" ซึ่งมีหลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นผู้นำและเป็นที่ยอมรับเชื่อถือของนักการเมืองและข้าราชการกลุ่มหนุ่มเป็นจำนวนไม่น้อย และกลุ่มหัวเก่า ซึ่งมีพระยามโนปกรณนิติธาดา และพระยาทรงสุรเดช เป็นผู้นำโดยมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในระบบเก่า และพระบรมวงศานุวงศ์ให้ความสนับสนุน ส่วนพระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นบุคคลที่อยู่กลาง ๆ และเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มทั้งสอง

สาเหตุของความขัดแย้งอีกประการหนึ่ง คือ ความบกพร่องของคณะราษฎรที่ไม่ได้วางแผนปฏิบัติภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองไว้อย่างแน่ชัด ตั้งแต่ก่อนทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ปรากฏว่าคณะราษฎรใดเคยมีการถกเถียงปัญหาชั้นอุดมการณ์ หรือปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับนโยบายหรือโครงการที่จะนำมาใช้หลังการปฏิวัติแต่อย่างใด เมื่อมีการประชุมกันครั้งใดก็มักจะถกเถียงกันเฉพาะเรื่องวิธีการยึดอำนาจเท่านั้น ดังนั้นเมื่อสมาชิกผู้ก่อการได้เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญภายหลังจากประสบความสำเร็จจากการยึดอำนาจต่างฝ่ายจึงบริหารงานไปตามความเชื่อของตน กล่าวคือ ฝ่าย "หัวก้าวหน้า" นิยมความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนมีผู้เห็นว่า เป็นการนิยมความรุนแรงซึ่งตรงกันข้ามกับฝ่าย "หัวเก่า" ที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการและการกระทำที่ละมุนละม่อม

เมื่อคณะราษฎรจัดตั้งคณะรัฐบาล ได้เชิญพระยามโนปกรณนิติธาดาขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยเหตุที่เห็นว่าบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากข้าราชการในระบบเก่า พอที่จะประสานรอยร้าวระหว่างฝ่ายที่นิยมระบอบเก่า กับฝ่ายนิยมระบอบใหม่ได้ กับทั้งยังได้แต่งตั้งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในระบบเก่าหลายคน เข้าดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้คนมองอย่างหวั่นวิตกว่า เป็นรัฐบาลของคณะปฏิวัติซึ่งมักมีนโยบายมุ่งไปในทางรุนแรง^(๑๘) ปรากฏว่าพระยามโนปกรณนิติธาดาได้บริหารประเทศคมแบบอนุรักษนิยมแบบเก่า โดยแทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรอย่างจริงจัง

๑๘. Donald E. Neuchterlein, Thailand and the Struggle for South East Asia (N.Y.: Cornell University Press, 1965) pp. ๓๙. (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ หน้า ๑)

เลย ซึ่งทำให้ฝ่าย "หัวดาวหน้า" ไม่พอใจ และเห็นว่า พระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นพวกกษัตริย์นิยม จึงจะเห็นได้จากกรณีที่รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดาประกาศห้ามหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ห้ามลงข่าวอันเป็นการเสื่อมเสียแก่ราชวงศ์^(๑๙)

นอกจากนั้น รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดายังได้ตั้ง กรมโฆษณาการขึ้นเพื่อเผยแพร่การดำเนินงานของคณะราษฎร โดยมีหลวงสิริราชไมตรี เป็นหัวหน้ากองโฆษณาการ มีหน้าที่กลั่นกรองข่าวรัฐบาลที่จะปรากฏแก่สายตาประชาชน การตั้งกองโฆษณาการนี้มีผลดีกับรัฐบาลในแง่ที่สามารถเลือกข่าวที่ก่อให้เกิดผลดีแก่รัฐบาลฝ่ายเดียว หนังสือพิมพ์ซึ่งมีหน้าที่ในการสื่อสารข่าวคราวจากรัฐบาลทั้งข้อดีและข้อบกพร่อง จึงมีความเห็นว่า เป็นการควบคุมข่าวที่ไม่ยุติธรรม กรุงเทพฯเดลิเมล์ โจมตีการตั้งกรมโฆษณาการว่า เป็นการปิดโอกาสหนังสือพิมพ์ ในการติดตามข่าวราชการที่เกี่ยวข้อง หนังสือพิมพ์มีหน้าที่รับข่าวรัฐบาลป้อนให้เท่านั้น กรุงเทพฯเดลิเมล์ จึงเห็นว่ากองโฆษณาการยังไม่มี ประโยชน์สำหรับประเทศไทยในขณะนั้น โดยได้ให้เหตุผลว่า

....ที่ว่าไม่มีประโยชน์นั้น เราหมายถึงประโยชน์ของประชาชนซึ่งเราแน่ใจว่าจะไร้มวล แต่ถ้ามองถึงประโยชน์ของรัฐบาลแล้วนับว่ามีมาก เพราะรัฐบาลสามารถจำกัดข่าวต่าง ๆ ที่ไม่ประสงค์ให้ราษฎรทราบไว้ได้ทันทั่วทั้งที่....โดยเหตุนี้ เราจึงมีความเห็นว่ากองการโฆษณานั้นควรคำริเลิกเสียดีกว่า ถ้าจะทำก็ควรทำเป็นโครงใหญ่ให้จริงจังเหมือนอย่างที่เขาทำในนานาประเทศ และควรเป็นกระทรวงอิสระ ไม่ใช่เป็นแค่เพียงนายหน้าหอของคณะรัฐบาล ถ้าเราทำโครงใหญ่อย่างทีนานาประเทศเขาทำนั้นไม่ได้ ก็ไม่ควรทำเลยเพราะนอกจากจะไม่มีประโยชน์แก่ประชาชนแล้ว ยังจะทำให้ประชาชนเสื่อมความเลื่อมใสในรัฐบาลลงไปด้วย....^(๒๐)

นอกจากนี้รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดายังได้ออกประกาศห้ามข้าราชการกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ เขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ ยกเว้นบทความบางชนิดซึ่งแปลจากต่างประเทศ หรือสารคดีอื่น ๆ จะเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงของตน การห้าม

๑๙. กุศรีกรรณ, ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๕.

๒๐. "อำนาจบงการและการตรวจข่าว" (บทนำ), ใน ประชาชาติ, ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖.

ข้าราชการ เขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ครั้งนี้มีผลกระทึนต่อวงการหนังสือพิมพ์มาก เพราะความ
 รัฐบาลหรือบทความวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองของหนังสือพิมพ์มักได้รับคำปรึกษาจากข้าราชการซึ่ง
 สนับสนุนวิธีการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เช่น ไทยใหม่ มีหลวงประกอบนิติสาร เป็นที่ปรึกษา รวมทั้ง
 มีนักเขียนสำคัญ ๆ ที่เป็นข้าราชการหลายคน เช่น พระเจ้าสาสน์พดชันธ์ (ผู้ใช้นามแฝงว่า "๕๕๕") พระเจ้าสาสน์
 ประพันธ์ หลวงวิจิตรวาทการ เป็นต้น

นโยบายของพระยามโนปกรณนิติธาดา ทำให้หนังสือพิมพ์บางฉบับซึ่งไม่สามารถปรับตัวให้
 ทันกับเหตุการณ์ทางการเมืองในครั้งนี้อยู่ถึง ๖ ฉบับ^(๒๑) ในช่วงสมัยแรกของรัฐบาลพระยามโน
 ปกรณนิติธาดา หนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่ถูกลงโทษประเคิมระบอบการปกครองใหม่ คือ หลักเมือง เพราะ
 ได้ลงจดหมายที่ส่งมาจากคนไทยในประเทศจีน ชื่อ นายประสิทธิ์ บูรณสิงห์ แสดงความยินดีต่อการที่
 ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตย และกล่าวโจมตี ข้าราชการ และพระราชวงศ์
 ในระบอบเก่าว่านำเงินแผ่นดินไปใช้ในกิจการส่วนตัว ผู้เขียนในชื่อย่อคำรุนแรงจันรัฐบาลของพระยามโน
 ปกรณนิติธาดา เห็นว่าเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งแล้ว พระยาเพชรพิสัยศรีสวัสดิ์ สมุหพระนครบาล จึงได้สั่งปิด
หลักเมือง ๓ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑ ถึง ๔ สิงหาคม ๒๔๗๕ ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติสมุดเอกสาร
 และหนังสือพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งระบุโทษ ขอให้เปลี่ยนนามแผ่นดินอันอาจเป็นภัยต่อความสงบของ
 บ้านเมือง

การสั่งปิด หนังสือพิมพ์ หลักเมือง ในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติ
 ธาดา ควบคุมหนังสือพิมพ์ด้วยมาตรการที่รุนแรง กว่าที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว เพราะไม่ได้
 ออกฉันทโดยลงโทษเพียงให้ หลักเมือง นำข่าวไปตรวจก่อนนำไปพิมพ์ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๗ แต่
 อย่างใด หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งที่ถูกลงโทษอย่างไม่ยุติธรรม คือ สยามหนุ่ม^(๒๒) ซึ่งมีนายทองอยู่ ธิพาเสถียร
 เป็นบรรณาธิการ โดยถูกปิดโรงพิมพ์ถึง ๒๐ วัน ด้วยขอล่าวหาว่า ลงบทความที่สื่อเจตนาทุจริตต่อรัฐบาล
 ซึ่งกำลังอยู่ในความชื่นชมของมหาชน ไทยใหม่ แสดงความเสียใจต่อ สยามหนุ่ม และโต้กล่าวโจมตีการ
 กระทำของรัฐบาลครั้งนี้ว่าไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมายใหม่ซึ่งใคร่ระบุว่า "ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานที่จะเอน
 ฉันทันเทาดลง เพียงแต่นำข่าวมาให้เจ้าพนักงานตรวจเสียก่อน"^(๒๓)

นอกจาก หลักเมือง และ สยามหนุ่ม จะถูกลงโทษตามมาตรา ๑๕ แล้วยังมีหนังสือพิมพ์

๒๑. ดูภาคผนวก ข.

๒๒. ไม่มีปรากฏในหอสมุดแห่งชาติ, ได้จาก ไทยใหม่, ๑ พฤศจิกายน ๒๔๗๕.

๒๓. "รัฐบาลกับหนังสือพิมพ์" (บทนำ), ไทยใหม่, ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕.

อื่น ๆ อีกที่ถูกลงโทษด้วยขอหาทำนองเดียวกัน การลงโทษหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์พระราชวงศ์ครั้งนี้มีส่วนทำให้ คณะราษฎร ฝ่าย "หัวก้าวหน้า" เห็นว่าพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นฝ่ายกษัตริย์นิยม ความขัดแย้งถึงขั้นแตกหัก เมื่อหลวงประดิษฐมนูธรรม เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจแก่รัฐสภา ซึ่งมีสมาชิกฝ่ายหัวเก่า ดำรงตำแหน่งสำคัญ เช่น เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (ประธานสภา) พลตรีพระยาอินทรวิจิต (รองประธาน) เป็นเหตุให้ฝ่าย "หัวเก่า" โจมตีเค้าโครงการเศรษฐกิจดังกล่าวอย่างรุนแรงว่าเป็นโครงการแบบคอมมิวนิสต์ เพราะมีหลักการในการโอนเครื่องมือในการผลิตมาเป็นของรัฐ

ความขัดแย้งในสภาระหว่างฝ่าย "หัวเก่า" และ "หัวก้าวหน้า" ในประเด็นนี้ได้เป็นไปอย่างรุนแรงมีผลให้รัฐบาลไม่สามารถคุมระเบียบ และเสียงในสภาได้ พระยามโนปกรณนิติธาดา จึงถือโอกาสสั่งปิดสภา งดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา และจัดตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่ หลวงประดิษฐมนูธรรม ใ้รับคำแนะนำให้เดินทางออกนอกประเทศในเวลาต่อมาเพื่อป้องกันความยุ่งเหยิงอันเกิดจากการตกเตียง เติ้งเค้าโครงการเศรษฐกิจ หลังจากยุบสภาแล้ว รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดาได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์เป็นครั้งแรก โดยได้ให้คำจำกัดความของ ลัทธิคอมมิวนิสต์ รวมทั้งไ้ระบุโทษของผู้ที่สนับสนุน ลัทธิคอมมิวนิสต์ และนิยมคอมมิวนิสต์ (๒๔)

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าวมีผลให้หนังสือพิมพ์ได้รับความกระทบกระเทือนด้วย พระยาเพชรพิสัยศรีสวัสดิ์ สมุหพระนครบาล ได้แจ้งไปยังเจ้าของโรงพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรใจความว่า

....ห้ามพิมพ์เอกสารซึ่งแสดงไปในทางการเมืองหรือนโยบายรัฐบาลหรือเห็ด้อมไปในทางลัทธิคอมมิวนิสต์ หากเอกสารใดที่สงสัยว่าอาจเป็นเช่นกล่าว ให้นำเสนอพิจารณาเสียก่อนพิมพ์ มิฉะนั้นอาจสั่งปิดโรงพิมพ์ทันที....

ท่าทีของรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดาดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการจำกัด "ฝ่ายก้าวหน้า" โดยเฉพาะ หลวงประดิษฐมนูธรรม โดยการตัดวหาหลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นคอมมิวนิสต์ ดังนั้นการสนับสนุนหรือแสดงความชื่นชมหลวงประดิษฐมนูธรรม จึงกลายเป็นการกระทำที่เป็นคอมมิวนิสต์และเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไป ดังจะเห็นได้จากกรณีที่หนังสือพิมพ์ หลักเมือง ถูกสั่งปิด ๗ วัน

ผู้ หม่ หม่ง   คือ พระยาชัยวิชิต   บิลากรรยาของหลวงประดิษฐฯ   ข้างหน้าพระยาชัยวิชิต   ที่ยืนติดกับผู้แต่งตัวดูดี
คือ หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรัก พนมยงค์)

หลังจากลงบทความ "ส่งหลวงประดิษฐมนูธรรม" ซึ่งให้ความเห็นขัดแย้งกับฝ่าย "หัวเก่า" ในเรื่อง
 ที่เกี่ยวกับเค้าโครงเศรษฐกิจว่า เป็นเค้าโครงซึ่ง หลักเมือง เห็นว่าไม่ใช่เป็นเรื่องที่จะนำความ
 เสียหามาสู่ประเทศแต่อย่างใด นอกจากนั้นโคกฉาวเป็นทำนองชื่นชมในตัวหลวงประดิษฐมนูธรรมว่า
 ....โอกาสนี้ข้าพเจ้าผู้กล้าแหกในนามคณะหนังสือพิมพ์ หลักเมือง
 ใครจะขอฝากข้อควรระวัง (ซึ่งถ้าแม้ว่าการไปของหลวงประดิษฐมนูธรรม
 ธรรม จะไม่ไปหรือยังไม่ได้นึกคิดไว้เช่นนั้น) ใ้วาประชาชนชาว
 ไทยยังคงหวังอยู่เสมอว่า จะได้เห็นเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม
 อันคุณหลวงจักได้เลือกเฟ้นเอาใจให้เหมาะแก่ประเทศไทยสยามต่อไป
 ขางหน้า.... (๒๕)

รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ถึงเหตุผลในการสั่งปิดหนังสือ
 พิมพ์ หลักเมือง ครั้งนี้ว่า เป็นเพราะ หลักเมือง แสดงให้เห็นถึงเจตนาว่านิยมโครงการหลวงประดิษฐ
 มนูธรรมเป็นการขัดกับหลักการของรัฐบาล และรัฐมนตรีชุดนี้ ซึ่งเป็นความผิดเข้าลักษณะ พระราชบัญญัติ
 ว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศใช้เมื่อต้นเดือนเมษายน (๒๖)

เมื่อ หลักเมือง เปิดคำเนิงานได้ใหม่ หลักเมือง ได้โต้ตอบรัฐบาลว่า จุดมุ่งหมายของ
หลักเมือง มุ่งที่จะขจัดเสี้ยนหนามแผ่นดิน และส่งเสริมนโยบายของรัฐบาล ดังนั้น หลักเมือง จึงมี
 หน้าที่โดยตรงในการแสดงความคิดเห็น ทักท้วงหรือส่งเสริมการกระทำของรัฐบาล แต่การที่หนังสือพิมพ์
 จะยอมรับการกระทำทุกอย่างของรัฐบาลนั้น ย่อมทำให้หนังสือพิมพ์ขาดความเชื่อถือและ หลักเมือง ได้
 กล่าวโจมตี หนังสือพิมพ์ที่กระทำตัวเป็นพวก "ขอรับกระผม" ว่า ไม่ได้ ^{เกิด} ประโยชน์แก่ประเทศชาติแต่
 อย่างใด (๒๗)

๒๕. "โสติง" (นามแฝง), "ส่งหลวงประดิษฐมนูธรรม", หลักเมือง, ๑๔ เมษายน ๒๔๗๖.

๒๖. ๑๐ ธันวาคม, ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖.

หนังสือพิมพ์ ๑๐ ธันวาคม เป็นปฐมฤกษ์ ออกวันเดียวกับการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร
 ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ มีนโยบายเชิงรัฐธรรมนูญและสนับสนุนคณะราษฎร ไม่เห็นบทบาทใน
 ในทางการเมืองชัด เพราะออกได้ไม่นานก็เลิกกิจการไป (ดูภาคผนวก ก.ประกอบ)

๒๗. บทนำ, หลักเมือง, ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖.

การที่พระยามโนปกรณนิติธาดาสั่งปิดสภาและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตราโดยพลการ ทำให้สมาชิกผู้ก่อการส่วนใหญ่ มีพระยาพลพลพยุหเสนา พระยาฤทธิอากาศเนย์ เป็นอาทิ ไม่พอใจ คั้งนั้นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการปกครองฝ่ายทหารซึ่งมีนายว่า "๔ ทหารเสือ" อันได้แก่ พระยาพลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิอากาศเนย์ พระประศาสน์พิทยายุทธ ไคลา ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ มีผลให้เกิดความระส่ำระสายขึ้นทั่วไป รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์สั้น ๆ เหมือนไม่ใช่เรื่องสำคัญที่ประชาชนควรให้ความสนใจแต่อย่างใด โดยนำจดหมายขอลาออกของ ๔ ทหารเสือมาลง มีใจความสำคัญ คือ ผู้ก่อการทั้ง ๔ เห็นว่าเสรีภาพทางการเมืองมั่นคงดีแล้ว อีกทั้ง พระยาพลพลพยุหเสนา ให้เหตุผลว่าตนมีสุขภาพไม่ดีพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการได้ จึงขอลาออกจากตำแหน่ง การที่รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์เช่นนั้นเป็นเพราะรัฐบาลต้องการขจัดเสียงในหนังสือพิมพ์หลายฉบับที่แสดงความคิดเห็นเป็นแง่ชวนให้ประชาชนอาจเข้าใจรัฐบาลผิด ๆ ได้ (๒๔)

หนังสือพิมพ์ต่างพากันลงข่าวนี้อย่างครึกโครมซึ่งมีผลให้ประชาชนสงสัยว่าคงจะมีเบื้องหลังทางการเมืองแอมแปงอยู่มากขึ้น ประชาชาติ (๒๕) ได้ลงบทความ "ผู้ก่อกำเหินคประชาธิปไตย" กระตุ้นให้ประชาชนสนใจข่าวและมีส่วนช่วยให้ประชาชนมีความแคลงใจในการลาออกของ "สี่ทหารเสือ" มากขึ้น โดยได้คำหั้นคำแถลงการณ์ของรัฐบาลว่า ไม่ได้ช่วยให้ความข้องใจของประชาชนกระจ่างแต่อย่างใด ท้ายที่สุด ประชาชาติ แสดงความหวังว่า "สี่ทหารเสือ" จะกลับมาบริหารประเทศอีก

๒๔. ประชาชาติ, ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖.

๒๕. กฤภาคผนวก ก.

ประชาชาติ เป็นหนังสือพิมพ์ที่ได้รับความนิยมเชื่อถือจากประชาชนมากที่สุดฉบับหนึ่ง เพราะเป็นหนังสือพิมพ์ที่ดำเนินงานโดยนักหนังสือพิมพ์ที่ทรงคุณวุฒิและความสามารถหลายคน เช่น กุหลาบ สายประดิษฐ์ มาลัย ชูพินิจ เป็นอาทิ ทั้งยังมีพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร เป็นที่ปรึกษาและเขียนบทความเป็นประจำ ประชาชาติ เป็นหนังสือพิมพ์ที่รัฐบาลต้องฟังเสียงมากฉบับหนึ่ง มีผู้ขนานนาม ประชาชาติ ว่าเป็นเสมือนหนังสือพิมพ์ใหม่ของไทย ประชาชาติ จะลดความเข้มแข็งในการทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบพฤติกรรมรัฐบาลลงภายหลังจากที่ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ทรงดำรงตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี สมัยรัฐบาล พระยาพลพลพยุหเสนา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ และนักหนังสือพิมพ์ที่มีความสามารถต่างคอย ๆ ลาออกจาก ประชาชาติ ในเวลาต่อมา

..... เราไม่อาจหวังว่าในวันหนึ่งประชาธิปไตยจะเหือด
 หมดแลหายไปในวันหนึ่งประชาธิปไตยจะเรียกกรอง
 ของการตัวแทน จะสวดอ้อนวอนให้ท่านกลับมาอีก
 ประชาธิปไตยแห่งสยาม..... (๓๐)

บทความอีกบทหนึ่ง เป็นการลงบทสนทนาระหว่าง ประชาธิปไตย และ พระองค์เจ้าวรรณ
 ไวยากร มีใจความเชิงเสียดสีการดำเนินงานที่ผิดพลาดของรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องการ
 ลาออกของ "สีหหารเสื่อ" บทความนี้ไต่ลงความเห็นว่าจะต้องมีสาเหตุอื่น ๆ ซึ่งผลัดกันให้ "สีหหารเสื่อ"
 ลาออก.

..... การที่คนสำคัญทั้งสี่ได้ลาออกเช่นนี้จะหวังให้ฝรั่งหรือไทยเจื่อง่าย ๆ
 ว่าจะเพราะลาออกด้วยเหตุป่วยก็ให้ออกตามสมัครใจเช่นนี้ เห็นจะเป็น
 ความหวังเกินวิสัยของมนุษย์ที่เป็นวิญญูชน ทั้งนี้ไม่ซัดกันแถลงการณ์ของรัฐบาล
 เพราะรัฐบาลไม่ไต่ลงว่าเป็นเหตุอันเดียว เราต้องถือว่าเป็นเหตุอันหนึ่งเหตุ
 เดียวเป็น รัฐบาลต้องแถลงเหตุผลซึ่งต่อไปและควรจะทำเสียโดยเร็ว เพราะ
 เหตุลึกลับซึ่งนี้มีชาวดีต่าง ๆ นานาซึ่งไม่ว่าจะชอบกลนัก..... (๓๑)

ไทยใหม่ ไต่แสดงความอาลัยในการลาออกของ "สีหหารเสื่อ" อย่างตรงไปตรงมาโดย
 ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและคุณความดีของ "สีหหารเสื่อ" ที่ไต่ปฏิบัติมาซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อวงการเมือง
 ไทย

..... ที่เรียบร้อยไม่เกิดเหตุลุลกลามเป็นกบฏลึกลับ หรือเดินทางไกลเกินไปกว่าที่
 ควรคั้นนั้น ก็เพราะกำนันอันแข็งแรง ของนายทหารทั้งสี่มาวางรวมอยู่บน
 โตะเดียวกัน..... (๓๒)

บทความดังกล่าวข้างต้นทั้งใน ประชาธิปไตย และในหนังสือพิมพ์ ไทยใหม่ ซึ่งแสดงความอาลัย
 และเคลือบแคลงใจต่อการลาออกของ "สีหหารเสื่อ" ยังผลให้รัฐบาลหัวนั้นเกรงว่าอาจมีอิทธิพลน้อมนำความ
 นึกคิดของประชาชนให้เสื่อมศรัทธาในรัฐบาล โดยเหตุนี้รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดาจึงออกคำสั่งถอนใบ
 อนุญาตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ประชาธิปไตย และ ไทยใหม่ โดยกล่าวหาว่าหนังสือพิมพ์ทั้ง ๒ ฉบับ ลงบท
 ความ เป็นเลี่ยนหนามแผ่นดิน มีเหตุผดอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

๓๐. "ผู้ยกกำหนดประชาธิปไตย" (บทนำ), ประชาธิปไตย, ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖.
 ๓๑. คอดัมน์ "คู่มือการเมืองกับท้าววรรณ", ประชาธิปไตย, ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖.
 ๓๒. "ทหารเสื่อทั้งสี่ลาออกจากตำแหน่ง", ไทยใหม่, ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖.

การปิดหนังสือพิมพ์ฉบับที่เป็นที่เชื่อถือของประชาชน เช่น ประชาชาติ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งแม้ว่าจะไม่มีความรู้เบื้องหลังทางการเมือง ย่อมคาดคะเนสถานการณ์การเมืองภายในได้วางไม่สงบนัก ทั้งการที่หนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับประโคมข่าวการลาออกของ "สีหหารเสื่อ" ลงภาพและคำสัมภาษณ์ของพระยาพหลพลพยุหเสนาเมื่อออกจากราชการแล้ว โดยใส่คำที่มีความหมายเป็นนัย ๆ ย่อมทำให้ประชาชน เริ่มสังเกตเห็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองได้ชัดขึ้น หลักเมือง ซึ่งปรกตินั่งสือพิมพ์ที่ต้งขึ้นมา เพื่อผลประโยชน์ทางการค้า และมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนรัฐบาลทุกสมัย แม้จะไม่มีบทความวิพากษ์วิจารณ์ การลาออกของ "สีหหารเสื่อ" ที่เด่นชัด แต่ก็ไ้กล่าวเตือนสติรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา ให้ตระหนักถึงผลเสียหายที่เกิดจากการปิดหนังสือพิมพ์ครั้งนี้ว่า

.... การที่หนังสือพิมพ์ถูกปิดบ่อย ๆ ก็เปรียบเหมือนโรงเรียนมีการประชุม
 ลงโทษนักเรียนอยู่เสมอ เมื่อเขื่อนั้นคนกลางย่อมเห็นว่าโรงเรียนนั้นมีขอบก
 พรองขึ้นบ้าง ไมไ้ไหนนักเรียนก็ต้องเป็นครู.... (๓๓)

การลงโทษหนังสือพิมพ์ในสมัยพระยามโนปกรณนิติธาดาได้เป็นไปอย่างกว้างขวาง ปรากฏว่า มีหนังสือพิมพ์ถูกลงโทษถึง ๒๗ ฉบับด้วยกัน โดยไม่ปรากฏเลยว่า หนังสือพิมพ์ฉบับใดได้รับการผ่อนผันให้นำข่าวไปตรวจก่อนลงพิมพ์ ตามมาตราที่ ๗ แห่งพระราชบัญญัติ สมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๗๕ แสดงให้เห็นว่า ทั้งที่กฎหมายควบคุมอยู่แล้ว รัฐบาลกลับใช้อำนาจเกินกว่าตัวบทกฎหมายเสียอีก

๓๓. "वासพ" (นามแฝง), "รัฐบาลกับหนังสือพิมพ์", หลักเมือง, ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖.

หนังสือพิมพ์ และการต่อสู้ ระหว่างกลุ่ม "หัวเก่า" และ

"หัวก้าวหน้า" ภายหลังรัฐประหาร ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖

ความเป็นไม่ว่างไม่ว่างระหว่างรัฐบาลกับหนังสือพิมพ์สิ้นสุดลง เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนา ได้ทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา เมื่อ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ หนังสือพิมพ์ได้ให้ความสนับสนุนคณะรัฐประหาร เป็นอย่างดี และแสดงความหวังเป็นอย่างมากกว่ารัฐบาลชุดใหม่ คงจะไต่ตระหนักถึงสถานะและปัญหาของการดำเนินงานหนังสือพิมพ์ ในฐานะสื่อมวลชนในสังคมประชาธิปไตยโดยมากกว่ารัฐบาลชุดที่แล้ว ความหวังของหนังสือพิมพ์แจ่มใสขึ้น เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นที่ยอมรับนับถือของหนังสือพิมพ์มาตลอด ได้ให้สัมภาษณ์ต่อคณะหนังสือพิมพ์ ในวันรุ่งขึ้นแสดงถึงศรัทธาของผู้นำประเทศที่มีต่อหนังสือพิมพ์อย่างกว้างขวาง แม้จะเป็นการพูดแบบที่ไม่ผูกมัดตนเอง

.... ข้าพเจ้าจะให้สิทธิแก่หนังสือพิมพ์เต็มที่ ข้าพเจ้าไม่ชอบการใช้อำนาจปิดปากกัน ถ้าว่าจะมีการปิดหนังสือพิมพ์ต่อไปก็จะมีการไต่สวนพิจารณากันอย่างชัดเจน เสียก่อนว่าหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นมีเจตนามุ่งร้ายต่อชาติเป็นแน่แท้ ข้าพเจ้าจะให้หนังสือพิมพ์คิดอย่างเต็มที่ ขออย่างเดียวว่าให้มีความยุติธรรมตรงไปตรงมา ข้าพเจ้านำใจเป็นนักกีฬาพอจะทนฟังคำติชมได้ แมแต่ข้าพเจ้าเองจะถูก "คา" จากหนังสือพิมพ์ ข้าพเจ้าก็เต็มใจฟัง แต่ขอให้เหตุผลลัดๆ เตือนให้ เป็นประโยชน์ ไม่ใช่แกล้งกล่าวเสียด่าใส่ร้าย สิ่งใดที่เป็นคำเตือน ซึ่งเห็นเป็นประโยชน์แก่ชาติแล้ว ขอให้กล่าวออกมาเถิด ข้าพเจ้าขอลดรายจ่ายอีกครั้งหนึ่งว่า ข้าพเจ้าไม่นิยมการใช้อำนาจ ถ้าว่าจะได้มีการปิดหนังสือพิมพ์กันต่อไปก็ไม่ใช่เพื่อปิดปาก แต่จะปิดด้วยความยุติธรรม ที่เห็นว่า หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นมีจุดปรารถนาให้ร้ายแก่ชาติอย่างแท้จริงแล้ว.... (๓๔)

นอกจากนี้แล้วรัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนา ยังได้แสดงความปรารถนาดีต่อหนังสือพิมพ์อีกประการหนึ่ง ด้วยการเสนอให้สภามหาชนราษฎรอนุญาตให้ตัวแทนคณะหนังสือพิมพ์ เข้าร่วมการประชุม

สภาผู้แทนราษฎรไคฉบับละ ๑ คน รวมกันนั้นไคตั้งคณะกรรมการ มีพระยาศรยุทธเสนี เป็นประธาน กรรมการ และกรรมการอื่น ๆ อีก ๖ ท่าน มีพระเรียมวิรัชชพากษ์ และหลวงวิจิตรวาทการ เป็นอาทิ ทำหน้าที่พิจารณาใหญ่แทนหนังสือพิมพ์เข้านั่งฟังการประชุมสภา

แม้ว่าพระยาพลพลพยุหเสนจะแสดงความใจกว้างต่อสถาบันหนังสือพิมพ์ดังกล่าวมาแล้ว แต่เหตุการณ์ทางการเมือง และการที่ไม่มีตัวบทกฎหมายพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์เป็นถาวรแน่นอน ทำให้คำพูดของท่านมีผลในทางปฏิบัติน้อยมาก ทั้งรัฐบาลในขณะนั้นก็มีความจำเป็นที่จะต้องระมัดระวังในเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับต่างประเทศอย่างมาก เพราะการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลด้วยกำลังทางทหารยอมสื่อให้เห็นถึงความไม่มั่นคงทางการเมือง อันอาจเป็นเหตุให้มหาอำนาจตะวันตกถือโอกาสเข้าแทรกแซงได้ ดังนั้น เมื่อ กรุงเทพฯวารศัพท์^(๓๕) ไคพาดหัวข่าวว่า "ญี่ปุ่นรับรองจะช่วยสยาม ถ้ามีการแทรกแซงภายนอกขึ้นในระวางยุคนี้" และกองโฆษณาการไคออกแถลงการณ์ปฏิเสธข่าวทันที โดยแถลงว่ารัฐบาลไทยมีนโยบายที่จำเป็นที่จะบำรุงพระราชไมตรีกับบ้านประเทศอื่นและประชนชาวไทยไม่ต้องการผูกพันกับประเทศใดโดยเฉพาะ

สาเหตุอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้หนังสือพิมพ์ไม่อาจมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ เนื่องมาจากการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างผู้นิยมรอบเก่า และผู้นิยมสนุนระบอบใหม่ยังคงมีอยู่ แม้พระยามโนปกรณนิติธาดาจะหมดอำนาจลงแล้ว รัฐบาลจึงยังต้องพยายามที่จะขจัดอิทธิพลของระบอบเก่าให้ไป ทำให้หนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสถาบันที่มีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างเปิดเผยและชัดเจนกว่าสถาบันใด ๆ จึงเป็นที่เพ่งเล็งมาก

หนังสือพิมพ์ที่รัฐบาลเชื่อว่าสนับสนุนระบอบเก่าคือหนังสือพิมพ์ในเครือบริษัทสยามฟรีเพรส ได้แก่ กรุงเทพฯเคลิเมด และ เสรีภาพ เพราะนอกจากจะเป็นบริษัทในสังกัดของกรมพระคลังข้างที่แล้ว ผู้จัดการบริษัท สยามฟรีเพรส คือ พระยาศรราชภัฒพิพัฒน์ ยังเคยเป็นทหารคนสนิทของกรมพระนครสวรรค์วรพินิจ อดีตเสนาบดีกลาโหมมาก่อน ทั้งหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับไคแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับรัฐบาลในระบอบใหม่เสมอมา แต่ความเชื่อดังกล่าวจะเป็นจริงเพียงไคนั้น ไม่อาจทราบได้ จากการสนทนากับนักหนังสืออาวุโสบางคน และพิจารณาจากท่าทีของ กรุงเทพฯเคลิเมด เท่าที่จะสามารถหาอ่านได้ในหอสมุดแห่งชาติ ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจว่าหนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯเคลิเมด เป็นหนังสือพิมพ์ที่สนับสนุน

๓๕. กรุงเทพฯวารศัพท์, ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๖.

สนับสนุนการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอยู่เช่นกัน แต่การที่ กรุงเทพฯ เติลเมด มักคัดค้านคณะราษฎร ในระยะหลัง ๆ เป็นเพราะไม่เห็นด้วยกับ นโยบายหรือการกระทำบางอย่างของคณะราษฎรมากกว่าจะเป็นเพราะไม่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อคณะราษฎรแฉหนังสือพิมพ์ออก เป็นเพียง ๒ ประเภท คือ หนังสือพิมพ์ที่ดำเนินงานโดยสมาชิกผู้ก่อการจัดเป็นหนังสือพิมพ์ที่สนับสนุนคณะ ราษฎรและหนังสือพิมพ์ซึ่งดำเนินงานโดยบุคคลอื่น (โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการในระบอบเก่า) ถือว่า เป็น "ศัตรู"^(๓๖) เช่นนี้แล้ว ย่อมทำให้คณะราษฎรปักใจเชื่อว่า หนังสือพิมพ์ในเครือบริษัท สยามฟรีเพรส เป็นปากเสียงของระบอบกษัตริย์นิยมโดยแท้ที่ ทั้งหนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เติลเมด ก็เป็นหนังสือพิมพ์ซึ่ง ได้รับความนิยมน้อยกว่ามาก จึงยอมทำให้รัฐบาลคณะราษฎรวันเกรงอิทธิพลของ กรุงเทพฯ เติลเมด อยู่เป็นธรรมดา ดังจะเห็นได้ว่า รัฐบาลคณะราษฎร ได้พยายามหาทางควบคุม กรุงเทพฯ เติลเมด มา ตลอด โดยเคยส่งพระยาราชวังสัน รัฐมนตรีว่าการกลาโหม มาเจรจาเสนอเงินแก่ กรุงเทพฯ เติลเมด เพื่อขอให้ กรุงเทพฯ เติลเมด เปลี่ยนแนวและวิธีการวิจารณ์รัฐบาล แต่ปรากฏว่าบรรณาธิการคือ หลุยส์ คีร์วัต และผู้จัดการบริษัท สยามฟรีเพรส คือ พระยาศราภย์พิพัฒน์ ปฏิเสธขอเสนอนั้น หลุยส์คีร์วัตก็แสดงความประหลาดใจต่อการกระทำของรัฐบาลครั้งนี้ไว้ว่า

.... วิธีการต่อสู้ของเราก็มิได้อุบัติขึ้นมาในสมัยการเปลี่ยนแปลงนี้ หากแต่เป็นอุดมคติที่เราได้ทำอยู่ตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และมีไฉนที่กว่าวิธีการของเรานี้ซึ่งเคยได้รับความนิยมนอกจากคนชั้นสูงมาแล้วจะมาเป็นเรื่องแสดงแก่พวกเจ้าฟ้าในระบอบประชาธิปไตย....^(๓๗)

ความไม่พอใจของรัฐบาลหรือสมาชิกบางคนในคณะรัฐบาล ต่อคณะผู้จัดทำกรุงเทพฯ เติลเมด เห็นได้ชัดมากขึ้นเมื่อมีการส่งสำเนาหนังสือ จาก หลวงพิบูลสงคราม และหลวงศุภชลาศัย ไปถึง พระยาศราภย์พิพัฒน์ เมื่อวันที่ ๑๖ ก.ค. ๒๔๗๖ เรียกร้องให้เลิกดมการประชุมวางแผนต่อต้านรัฐบาล โดยได้เขียนเป็นทำนองขู่ว่า "มิฉะนั้นคณะก็ตกลงจะทำการอย่างรุนแรงได้" ซึ่งพระยาศราภย์พิพัฒน์ก็เพียงแต่เขียนจดหมายตอบปฏิเสธข่าว่าท่านจะจัดประชุมวางแผนต่อต้านรัฐบาล และท่านยินดีที่จะให้ทางการเรียกไปสอบสวนทุกเวลา

เมื่อหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ไปสัมภาษณ์ พระยาพลพลพยุหเสนาเกี่ยวกับเหตุการณ์ครั้งนี้

๓๖. สัมภาษณ์ มาลี พันธุมจินตาสนิทวงศ์ฯ, อดีตนักหนังสือพิมพ์ประจำ สุภาพสตรี, ๑๖ ก.ค. ๒๕๑๕.

๓๗. หลุยส์ คีร์วัต, ๑๗ ปีแห่ง ระบอบประชาธิปไตย (พระนคร : โรงพิมพ์วิบูลย์กิจ, ๒๔๘๓) หน้า ๑๘.

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพิบูลสงคราม และหลวงศุภชลาศัย ได้รายงานท่านเกี่ยวกับสำเนาหนังสือดังกล่าวหลังจากได้ส่งสำเนาหนังสือไปแล้ว ๒ วัน หนังสือพิมพ์อื่น ๆ ต่างพากันลงข่าวนี้อย่างกริกโครม เพราะเป็นที่เข้าใจว่าเป็นการหาทางควบคุม กรุงเทพฯเคลิเมนต์ ทางหนึ่ง หลังจากนั้นอีกไม่กี่สัปดาห์ กองโฆษณาการก็ได้ขอตรวจข่าวหนังสือพิมพ์ ในเครือบริษัทสยามฟรีเพรส ๓ ฉบับ โดยให้เหตุผลดังต่อไปนี้

.... ก่อนอื่นรัฐบาลขอขอบใจหนังสือพิมพ์ทุกฉบับที่ได้แสดงไมตรีจิตต่อรัฐบาลชุดนี้ และโฆษณาขอความโดยยติธรรม เว้นแต่ บางกอกเคลิเมนต์, กรุงเทพฯเคลิเมนต์, เสรีภาพ, ได้แสดงเจตนาร้ายจงใจยุยงให้คนไทยและต่างประเทศเสื่อมความเชื่อถือในรัฐบาลนี้แต่ตมมา....

และไม่ใ้ทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่ราษฎร และความบางเรื่องหนังสือพิมพ์กลับสลับและเขียนโดยไม่มีมูล เช่นว่า สมาชิกแห่งสภากำลังจะเสนอความเห็นให้เรียก หลวงประดิษฐภณิศเป็นเมืองไทย.... นอกจากนั้นยังได้ขอยกคำสำนวนแกล้งกัน และคิดถ้อยคำที่รัฐบาลให้สัมภาษณ์ให้ผิดเพี้ยนหรือทิ้งข้อความที่ควรจะเขียน และเรียบเรียงโดยวิธีที่แลเห็นได้ชัดว่ามีเจตนาร้าย พยายามให้ผู้อ่านบังเกิดความคูหมิ่นรัฐบาลและให้ชาวต่างประเทศแลเห็นว่า เมืองไทยกำลังตกอยู่ในอาการยุ่งยากอย่างมากมาย เจาหน้าที่ของรัฐบาลได้เชิญเจ้าหน้าที่ของคณะนี้มาร้องขอให้ทำตนเป็นคนรักชาติและอย่าให้ทำการอันใดที่จะเป็นเหตุให้เมืองไทยได้รับภัยจากต่างประเทศ คำร้องนี้ไม่มีผล คงกระทำตามเดิม รัฐบาลจึงกระทำอย่างละมุนละม่อมคือ ขอตรวจข่าว.... (๓๘)

ความพยายามในการควบคุม "ปากเสียง" ของหนังสือพิมพ์ ซึ่งรัฐบาลพิจารณาเห็นว่า มีท่าทีเป็น "ศัตรู" กับรัฐบาล เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นว่า การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างฝ่ายนิยมระบอบเก่า และฝ่ายนิยมระบอบใหม่ ยังคงดำเนินอยู่อย่างไม่หยุดยั้ง แม้จะเป็นไปอย่างเงียบ ๆ จนถึงวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ การต่อสู้ระหว่างฝ่ายนิยมระบอบเก่าและฝ่ายนิยมระบอบใหม่ ได้เปลี่ยนไปเป็นการต่อสู้อย่างเปิดเผย ในรูปของการกบฏ นำโดยพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอ อิศริยาเสนาที่ ๓ ทรหวงกลาโหม ผู้ซึ่งผิดหวังจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในระบอบใหม่ (๓๙) วิฤตการณ์ทางการเมือง

๓๘. "แถลงการณ์ กองโฆษณาการ", เสรีภาพ, ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๖.

๓๙. คำพิพากษาศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๘๒, "เรื่องกบฏกับคำปราศรัยของนายกรัฐมนตรีและสำเนาพวกกบฏ" (พระนคร โรงพิมพ์ศิริอักษร, ๒๔๘๒) หน้า ๖๘.

ครั้งนี้มีผลให้รัฐบาลต้องเข้าควบคุมหนังสือพิมพ์อย่างเข้มงวดอีกครั้งหนึ่ง โดยอาศัยกฏอัยการศึก ซึ่งประกาศใช้เมื่อเกิดกบฏขึ้น ออกคำสั่งให้หนังสือพิมพ์ทุกฉบับทั่วพระราชอาณาจักร นำต้นฉบับอันเกี่ยวกับชาวสารการ เมืองไปให้กรมโฆษณาการตรวจกรองพิมพ์ หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลเป็นอย่างดี ทั้งโรงพิมพ์ต่าง ๆ เช่น ศรีกรุง ไทยหนุ่ม บำรุงนุกุลกิจ ไทยใหม่ ประมวณวัน ยิ่งก็ช่วยพิมพ์คำแถลง การณ์ของรัฐบาลสำหรับแจกจ่ายประชาชน โดยไม่คิดมูลค่า นอกจากนั้น หนังสือพิมพ์ยังช่วยลงข่าวและ ความเห็นไปในทำนองให้ประชาชนเชื่อมั่นรัฐบาล และชักจูงให้ทหารกบฏกลับใจมาเข้ากับรัฐบาลอีกด้วย

เมื่อปราบปรามกบฏเสร็จสิ้นลง หนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ได้ประชุมกันที่จะจัดทำหนังสือรวบรวม เหตุการณ์กบฏครั้งนี้(๔๐) ที่ประชุมได้ตกลงกันในอันที่จะส่งผู้แทนหนังสือพิมพ์ไปสัมภาษณ์บุคคลผู้มีส่วน เห็นในเหตุการณ์ รวมทั้งผู้วาระาชการจังหวัดต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ผู้อ่านได้รู้อย่างละเอียด เทาที่จะทำได้

กบฏวรรเขตรครั้งนี้ทำให้รัฐบาลถือเป็นโอกาสที่จะปราบปรามผู้ที่สงสัยว่าจะนิยมระบอบเก่า อย่างจริงจัง โดยได้ตั้งศาลพิเศษขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๖ และได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาคดีเรียกว่า "คณะกรรมการผู้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ" นักหนังสือพิมพ์ สังกัดกรุงเทพาเถลิเมล์ คือ หลุยส์ คีร์วิค เทอญ มหาเปารยะ ฆะออน อ่ำพล และผู้อำนวยการบริษัท

๔. นักหนังสือพิมพ์ที่เข้าร่วมประชุม มี

- กุหลาบ สายประดิษฐ์ แห่ง ประชาชาติ ร.ค. ถึก รัตนพันธ์ แห่ง สยามราษฎร์
  - หลวงสรรพสารกิจ แห่ง พิมพ์ไทย(รายเคือน) ปุ้ย จันทโรจิติ แห่ง ศรีกรุง
  - จำปี แยมบุญเรือง แห่ง อิสสระและหลักเมือง สนัน จันทผดลิน แห่ง ไทยใหม่
- การประชุมครั้งนี้ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากรทรงเป็นประธาน

สยามฟรีเพรส คือ พระยาศรราชย์พิพัฒน์ ได้ถูกรัฐบาลเรียกไปไต่สวน และตั้งข้อสงสัยว่าจะมีการเกี่ยว
 ของกับพวกกบฏ และต่อมาศาลพิเศษได้ตัดสินพระยาศรราชย์พิพัฒน์และ หลุยส์ คีร์วิต เป็นขบถต่อราชอาณาจักร
 จักร มีโทษถึงประหารชีวิต แต่ได้รับลดหย่อนเหลือเพียงจำคุกตลอดชีวิต สำหรับหนังสือพิมพ์กรุงเทพา
เคลิเมนต์ จึงถูกปิดโดยไม่มีกำหนด เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๖

หลังจากนั้นรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๖ ขึ้นเพื่อจำกัดเสรีภาพของ
 หนังสือพิมพ์ให้เข้มงวดกวดขันยิ่งขึ้น สาระที่สำคัญของพระราชบัญญัตินี้ อยู่ในมาตรา ๑๘ และ ๒๔
 ซึ่งกำหนดให้อ่านาจแก่เจ้าพนักงานการพิมพ์ในการแต่งตั้งถอดถอนในอนุญาตโดยมีกำหนดหรือไม่มีกำหนด
 ก็ได้ ในกรณีที่ลงบทความซึ่งทางการเห็นว่า เป็นปรักภัยกับรัฐบาลต่างประเทศที่มิพระราชไมตรีกับประเทศ
 ไทย หรือในกรณีที่กระทบพินันฐาน ๆ อาจทำให้เกิดผลร้ายต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของ
 ประชาชน

นอกจากสาระสำคัญใน ๒ มาตราดังกล่าว พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๖ ฉบับนี้ยังได้
 กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งบรรณาธิการ ว่าต้องสำเร็จมัธยมบริบูรณ์หรือมีฉันทานการ
 ทดสอบจากคณะกรรมการซึ่งคณะรัฐบาลได้แต่งตั้งขึ้น นอกจากนี้ โรงพิมพ์จะคงหากินขออนุญาตเป็นผู้
 พิมพ์โฆษณาสำหรับแทนพิมพ์ทุก ๆ แทนควย

นโยบายของรัฐบาลคณะราษฎรในการเข้าควบคุม "ปากเสียง" ของหนังสือพิมพ์ที่คัดค้าน
 รัฐบาลอย่างรุนแรงดังกล่าว เป็นสาเหตุหนึ่งในจำนวนสาเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
 เจ้าอยู่หัวฯ ทรงยื่นขอขสสนอไปยังคณะรัฐบาล ๕ ขอ โดยในข้อที่ ๓ ได้ทรงขอร้องให้รัฐบาลได้ปฏิบัติ
 ตามมาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญ คือให้เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา อย่างที่โคตราไว้ใน
 รัฐธรรมนูญ

....ตามที่เป็นมาแล้ว หนังสือพิมพ์ที่พูดอะไรไม่เป็นที่พอใจ
 ของรัฐบาลก็ถูกปิด และหนังสือพิมพ์ที่คัดค้านนโยบายของรัฐ
 บาลก็ต้องล้มเลิก เช่น หนังสือพิมพ์ เคลิเมนต์ เป็นต้น
 ต่อไปขออนุญาตให้หนังสือพิมพ์ออกความเห็นโล่จริง ๆ และให้
 ตีขมนโยบายของรัฐบาลโล่จริง จะถูกปิดโก่คอดเมื่อยุงให้เกิด
 การจลาจลอย่างซัด ๆ เท่านั้น เมื่อครั้งก่อนมีรัฐธรรมนูญหนังสือ
 พิมพ์เสรีภาพกว่าเคียวนี้เป็นอันมาก.... (๔๑)

๔๑. กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, แถลงการณ์เรื่องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ, (พระนคร : โรงพิมพ์ทาพระจันทร์, ๒๔๗๘) ไม่มีเลขหน้า

รัฐบาลได้ตอบขอเสนอทั้ง ๕ ข้อตามลำดับ เคลิเมนต์ หนังสือพิมพ์ เคลิเมนต์ โดยยั้งให้เกิดการจลาจลอย่างชั้ก จึงต้องถูกปิด กรรม การอุทธรณ์ได้วินิจฉัยยื่นตามคำสั่งพนักงานการพิมพ์ และจะทรง เห็นไควว่าตัวการสำคัญในหนังสือพิมพ์ เคลิเมนต์ เช่น นายหลุย กัรวัก และ พระยาศรภักย์พิพัฒ ไคเป็นกบฏอย่างชั้ก ๆ นอกจากนี้เมื่อมีพระราชบัญญัติใหม่แล้ว รัฐบาลมิไคปิดหนังสือพิมพ์ ไค ๆ และรัฐบาลต้องระมัดระวังในการที่จะสอดส่องมิไคหนังสือ พิมพ์ไซ เสรีภาพในการกล่าวกระทบกระเทือนถึงพระองค์ ทั้งที่ เป็นมาแลวกัไคจัดการปิดหรือฟ้องร้องผู้กระทำผิด.... (๔๒)

เมื่อขอเสนอทั้ง ๕ ข้อของพระองค์ไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาลเท่าที่ทรงเรียกร้อง รวมทั้งทรงมีความเชื่อว่ารัฐบาลคณะราษฎร มีจุดประสงค์ที่จะลิดพระเกียรติและฐานะของพระองค์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงลาออกจากราชบัลลังก์ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เนื่อง จากรัฐบาลเกรงว่าเหตุการณ์ครั้งนี้ อาจก่อให้เกิดความระส่ำระสายในหมู่ประชาชนได้ รัฐบาลจึงออก ประกาศกำชับหนังสือพิมพ์ว่า

...มิไคบรรดาหนังสือพิมพ์ลงข่าวอันเกี่ยวงานกรณีที่ว่าพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลาออกจากราชสมบัติ ความแจงอยู่แล้ว บัดนี้ เป็นการสมควรสั่งยืนยันซ้ำมาอีกว่า เพื่อให้ตระหนักไวว่า ชาวอันเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังกล่าวแล้วยังห้าม มิไคหนังสือพิมพ์ออกโฆษณาแต่ประการไค.... (๔๓)

หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ไคพากันโจมตีประกาศทางราชการครั้งนี้ว่า เป็นการควบคุมและ"มัดมือ" หนังสือพิมพ์อย่างมาก เพราะหนังสือพิมพ์ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางการติดต่อกะระหว่างรัฐบาลและประชาชน ไม่สามารถลงข่าวซึ่งสำคัญที่สุดนี้ ทั้งข่าวดีและข่าวร้าย หรือแมแต่จะเป็นเรื่องที่แปดมาเลย หลวงธำรง นาวาสวัสดิ์ อธิบดีกรมโฆษณาการไคแถลงว่า ที่กรมโฆษณาการส่งประกาศออกไปนั้นเป็นความต้องการ

๔๒. เพ็งอาง, ไม่มีเลขหนา.

๔๓. "การควบคุมชาว", (บทนำ), ประชาชาติ, ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗.

ของรัฐบาล ซึ่งไม่ปรารถนาให้หนังสือพิมพ์ลงข่าวหรือความเห็นใด ๆ อันอาจก่อให้เกิดความกระทบ
กระเทือนใด ดังนั้นกรมโฆษณาการจึงจำเป็นต้องห้ามหนังสือพิมพ์ทุกฉบับลงข่าวที่เกี่ยวกับการสละราช
สมบัติอย่างเด็ดขาดโดยไม่มีข้อยกเว้น

ประชาชน โจมคึกกรมโฆษณาการว่าปฏิบัตินอกเหนือคำสั่งรัฐบาลไม่ได้ต้องการ
ให้ลงข่าวหรือความเห็นที่อาจก่อให้เกิด "ความกระทบกระเทือน" เท่านั้น มิใช่ห้ามลงข่าวใด ๆ
"อย่างเด็ดขาด" อย่างที่กรมโฆษณาการแถลง

อย่างไรก็ตาม นอกจากจะถูกประกาศห้ามลงข่าวเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
อย่างเด็ดขาดแล้ว หนังสือพิมพ์ยังต้องถูกตรวจข่าวอย่างกวดขัน การดำเนินงานของกรมโฆษณาการ
ในครั้งนี้ หนังสือพิมพ์หลายฉบับมีความเห็นรวมกันว่า เป็นการวิครอนเสรีภาพและสิทธิหน้าที่ของหนังสือ
พิมพ์อย่างมาก โดยเฉพาะการตรวจข่าวหนังสือพิมพ์ได้เป็นไปอย่างไม่สมเหตุสมผล ในที่สุดหนังสือพิมพ์
๑๗ ฉบับจึงได้รวมมือกันรณรงค์เรียนไปยังรัฐมนตรีมหาดไทย ให้แต่งตั้งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเพียง
พอปฏิบัติงานแทนหลวงพิศาลยุทธกิจ หัวหน้าแผนกเอกสารกรมโฆษณาการ ซึ่งหนังสือพิมพ์พิจารณาว่ากระทำ
งานตามอำเภอใจ และเกินอำนาจหน้าที่ของตน

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า เหตุการณ์ทางการเมืองในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อนี้มีผลต่อ
การจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์อยู่มาก แต่หนังสือพิมพ์ก็ไม่ได้เกรงกลัวจนถึงกับไม่กล้าหักทวงเสียที่
เกี่ยว เพียงแต่เมื่อหักทวงไม่เป็นผลก็ต้องกระทำตามขอบเขตที่รัฐบาลกำหนดให้ไปเท่านั้น เพราะหนังสือ
พิมพ์ไม่ได้มีอำนาจต่อรองมากนัก

ระยะอำนาจนิยมทางทหาร ^{สมัยหลวงพิบูลสงคราม} การขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองของ หลวงพิบูลสงคราม ระยะ
เวลาดังแต่ พ.ศ. ๒๔๘๖ จนถึง พ.ศ. ๒๔๘๗ เป็นช่วงที่ทหารได้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองอย่าง
เต็มที่ ความสำเร็จในการปราบปรามกบฏวรวรเดช ได้มีผลให้ทหารตระหนักถึงความสำคัญของตนเองต่อ
ประเทศมากขึ้น ดังนั้นเมื่อหลวงพิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อจาก พระยาพหลพลพยุห
เสนา หลวงพิบูลสงครามจึงมีความเชื่อมั่นว่า สถาบันทหารจะเป็นสถาบันเดียวที่สามารถสร้างระเบียบ
และรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศได้ โดยเหตุนี้ หลวงพิบูลสงครามจึงเข้ากุมทั้งตำแหน่ง
รัฐมนตรีว่าการกลาโหม ผู้บัญชาการทหารบก และรัฐมนตรีมหาดไทย เพื่อควบคุมสถาบันทหารไว้สนับ
สนุนตนเอง

นอกจากนี้แล้วก็ยังมีความเหตุที่ทำให้ หลวงพิบูลสงครามต้องอาศัยกำลังทหารในการสร้าง
เสถียรภาพของรัฐบาลใหม่นั้นคง คือ ความขัดแย้งทางการเมืองภายในระหว่างหลวงพิบูลสงครามและ

สมาชิกคณะราษฎรตลอดจนคนที่ไม่เห็นด้วยกับหลวงพิบูลสงคราม อีกทั้งเป็นระยะเวลาที่สงครามโลกครั้งที่ ๒ อุบัติขึ้นในยุโรปและมีท่าทีว่าจะลุกลามมาถึงประเทศไทยในที่สุด โดยเหตุนี้เพื่อที่จะขจัดปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ และเพื่อให้การบริหารประเทศให้เป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็วขึ้น หลวงพิบูลสงครามจึงได้ริเริ่มมาตรการกำจัดผู้ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลอย่างเฉียบขาด เช่น กากเนรเทศนักการเมือง คังศาลเพื่อพิจารณานักโทษการเมืองเป็นครั้งแรก ในการพิจารณากรณีขบถพระยาทรงสุรเดช(หรือขบถดวงสี่ขาว) ปรากฏว่ามีกาประหารชีวิตนักโทษการเมืองถึง ๑๘ คน รวมทั้งมีการลอบฆาตของสงฆ์ระหว่างการจัดกุม(๔๔) ปรากฏการณ์ทางการเมืองดังกล่าวไม่เคยปรากฏมาก่อนในการเมืองไทย จนมีผู้นานานามช่วงเวลาถึงกล่าวตามลักษณะเหตุการณ์ว่า "ยุคมืด" บาง "ยุคทมิฬ" บาง

การก้าวขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองของหลวงพิบูลสงครามและแนวโน้มทางการเมืองของรัฐบาลชุดนี้ เป็นที่สนใจของรัฐบาลต่างประเทศอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐบาลหลวงพิบูลสงครามมีนโยบายที่จะขยายกำลังกองทัพบก กองทัพเรือ มีการสร้างเรือใต้น้ำและสั่งซื้อปืนจากอิตาลี และพิมพ์แผนที่โฆษณาถึงราชการแสดงดินแดนของไทยในอดีตซึ่งถูกต่างชาติยึดครองโดยไม่เป็นธรรม แจกจ่ายแก่ประชาชนทำให้รัฐบาลต่างประเทศต้องคอยจับตาคู่หาที่ของรัฐบาลหลวงพิบูลสงครามเป็นพิเศษ นายพลจัตวา อีโอ ชาร์เลตัน (E.O. Charleton) ชาวอังกฤษ ได้เขียนบทความแสดงความเห็นยืนยันในหนังสือพิมพ์ Rising Strength ซึ่งเป็นเสมือน "ปากเสียง" ของกองทัพบก และสันนิบาตป้องกันประเทศและจักรวรรดิอังกฤษ ซึ่งให้เห็นถึงอันตรายที่อังกฤษและฝรั่งเศสจะไ้รับเป็นผลจากการสร้างเสริมแสนยานุภาพครั้งนี้

.....การที่ไทยได้รับการเข้าเปรียบจากต่างชาติเช่นนี้ เวรเช่นนี้
 แผลงอาจกลับมาตามสนองในเมื่ออาวุธยุทธรณ์ในปัจจุบัน มาช่วย
 กระพือจิตใจของชาตินักรบให้เข้มแข็งขึ้น กวดยสยามมีประวัติการ
 สงครามสืบเนื่องมาเป้นอันดี....

๔๔. สุทัศน์ สมถ์, บทบาทของรัฐบาลไทยในการควบคุมรัฐบาลโดยอาศัยการอภิปรายทั่วไป.
 วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕, หน้า ๑๘.

ในทุกประการเราควรจะรักษามิตรภาพของราชอาณาจักรเมือง
ไทยไว้ ควบเราอาจจะต้องการพันธมิตรของเรามากทีเดียว
ในเร็ว ๆ นี้ สยามอาจเป็นเพื่อนที่ดี และคู่เกี่ยวกับเราอาจเป็น
ศัตรูที่ร้ายแรงในทางยุทธศาสตร์.... (๔๕)

ขอเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ซึ่งสนับสนุนความเห็นของรัฐบาลต่างประเทศที่ว่ารัฐบาลหลวงพิบูล
สงครามมีแนวโน้มในการรวบอำนาจทางการเมืองให้ขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหาร จนมีลักษณะเป็นรัฐบาลเผด็จ
การภายใต้รัฐธรรมนูญมากกว่าจะพยายามปกครองประเทศให้เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงนั้นเห็นได้
จาก ทศนคติและพฤติกรรมดังที่จะกล่าวต่อไปนี้คือ

ทัศนะทางการเมืองโดยส่วนตัวของหลวงพิบูลสงคราม ซึ่งได้มีผู้ลงความเห็นไว้ โดยพื้นฐานแล้ว
หลวงพิบูลสงครามมิได้มีความศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างจริงจัง หากแต่มีความ
เชื่อว่รัฐบาลที่มีกำลังหนุนอยู่ยอมเป็นรัฐบาลที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศกอบพัฒนาเช่นประเทศไทย (๔๖)

ความประทับใจในลัทธิชาตินิยมของเยอรมัน และญี่ปุ่นและความต้องการพลังหนุนจากประชาชนมี
ผลให้หลวงพิบูลสงคราม ใคนำวิธีปลูกฝังลัทธิชาตินิยมให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนมาไซบาง รัฐบาลหลวง
พิบูลสงครามจึงเริ่มสร้างสิ่งเร้าใจต่าง ๆ เพื่อรวมพลังประชาชนโดยวิธีต่าง ๆ เช่น กำหนดรัฐธรรมนูญ
จัดประกวดแต่งเพลงชาติ บทเพลง ละครเพื่อเน้นให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของประเทศไทย นอกจากนี้
นั้นยังใช้สถณีวิตุกระจายเสียงในการเผยแพร่ลัทธิชาตินิยม เช่น รายการสนทนาระหว่าง นายมัน
ชูชาติ นายคง รักไทย (๔๗) จัดเป็นรายการซึ่งเป็นกระบอกเสียงของ หลวงพิบูลสงครามเป็นพิเศษ
รายการสนทนาดังกล่าวนี้มักแฝงคำพูดที่สร้างความเร้าใจให้เกิดขึ้นในหมู่คนไทยเสมอเช่น

๔๕. "สยามบูรณะกำลังรบและคอยอยู่ ความสลักสำคัญของสยามในเอเชียใหม่" (แปล), ประชาชาติ,
๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๒.

๔๖. Donald E. Nuechterlein, op.cit, Pp. 43. (ดูรายละเอียดท้ายบท ข้อ ๒)

๔๗. ผู้ให้เสียงเป็น นายมัน ชูชาติ คือ นายสังข์ พิ ธิโนทัย.
และนายคง รักไทย คือ นายคงศักดิ์ จำศิริ

....ความสามัคคี ความสงบ ความร่วมมือจิตต์ใจกันทั้งชาติและการ
กระทำตามรัฐบาลนั้นแหละจะเป็นการกระทำที่ดี และเหมาะสมอย่าง
ยิ่ง ทั้งเราก็จะเป็นเอกธาอยู่ได้.... (๔๘)

ลักษณะนโยบายของ หลวงพิบูลสงครามที่มุ่งจะสร้างอำนาจแก่ฝ่ายบริหารครั้งนั้นจึงผูกคลาย
กับว่า เป็นการลดความสำคัญของฝ่ายนิติบัญญัติลงไปในขณะเดียวกันด้วย ฝ่ายบริหารสามารถควบคุมรัฐ
สภาได้ในระยะแรก ดังจะเห็นได้จากกรณีที่รัฐบาลได้รับชัยชนะในรัฐสภา ในเรื่องเสนอให้มีการยุบ
บทเฉพาะกาลให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่สองออกไปอีก ๑๐ ปี

เมื่อพิจารณานโยบายและพฤติกรรมต่าง ๆ แล้วยุติเห็นได้ว่า รัฐบาลหลวงพิบูลสงคราม
ได้พยายามดำเนินรอยตามระบอบเผด็จการของฮิตเลอร์ และรัฐบาลทหารของญี่ปุ่นซึ่งกำลังทลายมหา
อำนาจในเวลานั้นหลายประการ ครอสบี (Crosby) นักวิชาการชาวอังกฤษคนหนึ่ง เขียนหนังสือเกี่ยวกับ
ประเทศไทยชื่อ Siam: the Crossroads แสดงความเห็นว่นิสัยของคนไทยส่วนใหญ่ โดยทั่วไป
นิยมสิ่งที่อยู่ในสมัย (fashion) ครอสบี กล่าวถึง หลวงพิบูลสงครามว่า หลวงพิบูลสงคราม ก็เช่น
กัน ถ้าระบอบเผด็จการเป็นที่นิยมในขณะนั้นแล้วไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า หลวงพิบูลสงครามจะพยายามปล
ครองแบบเผด็จการเช่นกัน (๔๙)

บรรยากาศทางการเมืองในลักษณะเผด็จการดังกล่าว ย่อมส่งผลสะท้อนไปถึงหนังสือพิมพ์
ที่เป็นสถาบันที่ตองเผชิญหน้ากับรัฐบาลเป็นธรรมดา แม้วานักหนังสือพิมพ์จะมีอุดมคติแก่เจ้าของหนังสือ
ย่อมตองคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนเป็นอันคับแค้น จึงมีอิทธิพลต่อนโยบายการดำเนินงานของหนังสือ
พิมพ์ และพอใจที่จะให้หนังสือพิมพ์ของตนห่างไกลจากการกระทบกระทั่งกับ รัฐบาลมากกว่าจะมีอุดมคติ
ทางการเมืองอย่างจริงจัง

ดังนั้น แม้วานักหนังสือพิมพ์ไม่เห็นด้วยกับท่าทีอันเป็นเผด็จการของรัฐบาลหลวงพิบูลสงคราม
เพราะมีผลให้การพัฒนาประชาธิปไตยหยุดชะงัก แต่โดยเหตุที่ว่านักหนังสือพิมพ์ก็จำตองนึกถึงสวัสดิภาพ

๔๘. กรมโฆษณาการ, ประมวลเหตุการณ์ในยุคใหม่ของไทย: บทสนทนาระหว่าง นายมั่น ชูชาติ และ
นายคง รักไทย ตั้งแต่ ๘ ธ.ค. ๒๔๘๔ - ๒๐ ก.พ. ๒๔๘๕, พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพ นายฮกฮุย
ทรัพย์สุนทร, (พระนคร: โรงพิมพ์พานิชย์กุลผล, ๒๔๘๕) หน้า ๕.

๔๙. Sir Josiah Crosby, Siam: the Crossroads. (London: n.p. 1945), Pp. 89.

และความปลอดภัยของคนควย ซึ่งเมื่อเห็นตัวอย่างการประหารนักโทษการเมืองถึง ๑๘ คน ในกรณี
กบฏพระยาทรงสุรเดชแล้ว ทำให้หนังสือพิมพ์คอมมิวนิสต์ถึงกับอันรุนแรงที่รัฐบาลอาจปฏิบัติต่อฝ่าย
กักตันทัด โดยเหตุนี้หนังสือพิมพ์จึงระมัดระวังเป็นอย่างมาก ในการวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของ
รัฐบาล เช่นตลกร้ายที่ปะปนในการวิพากษ์วิจารณ์อย่างอ้อมค้อมหรือในบางเรื่อง เช่นกรณีการตัดสิน
ประหารชีวิตนักโทษการเมือง ๑๘ คน ไม่มีหนังสือพิมพ์กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างใด นอกจากจะลงข่าว
ไปตามที่ได้รับจากกรมโฆษณาการเท่านั้น

การควบคุมหนังสือพิมพ์สมัยรัฐบาลหลวงพิบูลสงคราม

การเกิดสงครามใหญ่ในยุโรปทำให้รัฐบาลหลวงพิบูลสงครามถือเป็นโอกาสเข้าควบคุมหนังสือพิมพ์
โดยโคตรพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ขึ้นใหม่ โดยเน้นหนักเกี่ยวกับหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ใน
ภาวะฉุกเฉินหรือภาวะสงคราม เมื่อพิจารณาจากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการพิมพ์ฉบับนี้ย่อมเห็น
ได้ชัดเจนว่า ไคมอบอำนาจให้แก่อธิบดีกรมตำรวจ ขณะนั้น (คือ พล.ต.อ. หลวงอภุชเวสอรรถ) และนัก
งานการพิมพ์เพิ่มมากขึ้น เช่น ในมาตรา ๓๔ หมวด ๓ อธิบดีกรมตำรวจหรือผู้รักษาราชการแทนมีอำนาจ
ห้ามการลงข่าวใด ๆ ที่เกี่ยวกับราชการทหารหรือการเมืองระหว่างประเทศ และในมาตราที่ ๓๕
อธิบดีกรมตำรวจมีหน้าที่ตรวจข่าวหนังสือพิมพ์ใดในภาวะฉุกเฉินหรือเมื่อประเทศตกอยู่ในภาวะสงคราม
โดยเฉพาะมาตราที่ ๓๖ ไคให้อำนาจแก่พนักงานการพิมพ์อย่างกว้างขวาง ในอันที่จะวินิจฉัยบทความ
ใด ๆ "ขัดต่อความเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน" หรือไม นอกจากนั้นแล้วรัฐบาลโคตรจากกฎ
กระทรวงมหาดไทยออกตามความในพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ อีก โดยในกฎกระทรวงมหาด
ไทย ฉบับที่ ๒ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ไคกำหนดทุนสำหรับผู้ที่ต้องการออกหนังสือ
พิมพ์ ประเภทข่าวสารเมือง วาจะต้องมีทุนไม่ต่ำกว่า ๕ หมื่นบาทโดยไม่นับรวมราคาที่ดิน และสิ่ง
ปลูกสร้างของสถานที่ทำการพิมพ์ และทุนส่วนหนึ่งต้องเป็นเงินสดสำรองจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งหมื่นบาท
กฎกระทรวงมหาดไทยขออนุญาตฉบับบังคับหนังสือพิมพ์ทางอ้อมมีผลให้หนังสือพิมพ์ฉบับเล็ก ๆ ต้องยุบตัวเอง
หนังสือพิมพ์หลายฉบับต้องรวมตัวเข้ากับฉบับอื่น ก่อนหน้าที่จะมีกฎกระทรวงมหาดไทยฉบับที่ ๒ นี้ หนังสือ
พิมพ์ในขณะนั้นมีถึง ๒๕ ฉบับคือ ศรีกรุง ไทยราษฎร์ ไทยใหม่ บางกอกตรอนิเกิด ประมวลวัน กรุงเทพฯ
วารศัพท์ ประชาชาติ หนึ่งไทย หล่งเมือง ไทยเอกราช ไทยหนุ่ม ประมวลข่าว ประชากร กรุงเทพฯ
ชาวสงครามตะวันออก ประชามิตร สุภาพบุรุษ ฝูงชาติ สุภาพสตรี นิกรไทยเสรี สุวันภูมิ บางกอกไหม
กงวณ ไทยวาร บางกอกนิปปโย ชาวภาพ

ภายหลังจากที่กฎข้อนี้มีผลบังคับใช้ ปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ของยุบมารวมกันหรือเลิกไป เหลืออยู่เพียง ๑๒ ฉบับเท่านั้น คือ ศรีกรุง ไทยราษฎร์ ไทยใหม่ บางกอกกรอนิเกิล ประชามิตร นิกร ข่าวภาพ คิงวอน สุภาพสตรี สุวันนภูมิ บางกอกนิโป ไทยฮิว เชียงใหม่

รัฐบาลหลวงพิบูลสงครามอาจเหตุผลในการออกกฎหมายควบคุมหนังสือพิมพ์และกำหนดเงินทุนขั้นต่ำกว่า เพื่อเป็นการยกระดับและมาตรฐานของหนังสือพิมพ์ ซึ่งที่จริงแล้วรัฐบาลคงมีเจตนาที่จะลดจำนวนหนังสือพิมพ์เพื่อจะได้ควบคุมได้สะดวกและรวดเร็วขึ้นมากกว่า

ไม่เพียงแต่รัฐบาลจะควบคุมหนังสือพิมพ์ด้วยพระราชบัญญัติ กฎกระทรวงเท่านั้น ภายหลังจากที่ประเทศไทยประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร รัฐบาลยังได้ประกาศกฎอัยการศึกปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ทำให้การดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ถูกกดขี่มากขึ้น การอนุญาตดำเนินงานใด ๆ ของหนังสือพิมพ์ต้องได้รับการวินิจฉัยจากบัญชาการทหารสูงสุด คือ หลวงพิบูลสงคราม (๕๐)

เมื่อไทยเข้าสู่สถานะสงคราม รัฐบาลได้เข้าควบคุมการโฆษณาข่าวสารของหนังสือพิมพ์ทุกประเภท และข่าวการเมืองทุกชนิดต้องส่งไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำลงพิมพ์ ทั้งนี้เพื่อที่จะให้มหาชนมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน

การควบคุมหนังสือพิมพ์เพิ่มมากขึ้นจนถึงที่สุดเมื่อหลวงสารานุกรมประพันธ์ หัวหน้ากองหนังสือพิมพ์ กรมโฆษณาการได้ขอรองไปยังหนังสือพิมพ์ทุกฉบับให้ลงคำขวัญในเชิงชี้ชวนให้ประชาชนมอบความไว้วางใจแก่ "ผู้นำ" ประเทศ คือ หลวงพิบูลสงคราม โดยให้พิมพ์ลงบนหน้าแรกหนังสือพิมพ์ทุกฉบับและทุกวัน

การที่รัฐบาลใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการสร้างประชาคมก็ก่อให้เกิดความอึดอัดใจ

แก้บรรดาหนังสือพิมพ์เพราะแม้ว่าจะเล็งเห็นความจำเป็นของรัฐบาลซึ่งต้องการความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ตาม แต่การยอมรับคำขวัญนั้นโดยที่ไม่มีความเห็นชอบด้วยอย่างแท้จริงย่อมขัดต่ออุดมคติของหนังสือพิมพ์ และประชาชนไม่สามารถจะทราบได้ว่ารัฐบาลขอรองเชิงบังคับให้หนังสือพิมพ์ปฏิบัติตาม (๕๑)

การควบคุมหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลหลวงพิบูลสงครามเป็นไปอย่างเคร่งครัดตลอดทั้ง ๒ สมัย (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๗) มีผลให้หนังสือพิมพ์ขาดความเห็นและอุดมคติที่เป็นตัวของตัวเองอันเป็นลักษณะสำคัญของหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยสงคราม มีสภาพเป็นเอกสารโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาลแต่เพียงอย่างเดียว กล่าวคือ จำเป็นต้องรับใช้ "เบื้องบน" (รัฐบาล) "มาดกลาง" "เบื้องล่าง" (ประชาชน) อย่างแท้จริง

หนังสือพิมพ์กับปัญหาการเรียกร้องดินแดนอินโดจีน

การเรียกร้องดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขงคืนเป็นเหตุการณ์สำคัญเหตุการณ์หนึ่งซึ่งหนังสือพิมพ์ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องโดยให้ความสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลครั้งนี้อย่างเข้มแข็ง ดังจะเห็นได้จากบทบาทของ "คณะเลือดไทย" ซึ่งเป็นสมาคมสนับสนุนลัทธิชาตินิยม มีนายประเสริฐ อารีสวัสดิ์ หัวหน้ากองหนังสือพิมพ์ กรมโฆษณาการ เป็นประธาน นายคำวิทย์ ปัทมะศิริ (๕๒) และ

๕๑. ต่อมาเมื่อรัฐบาลเรงเรามากขึ้น หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ไคลงคำขวัญเป็นไปในทำนองเดียวกันดังนี้

— <u>นิกร</u>	ลงคำขวัญว่า	แนวพิบูลสงคราม
— <u>สุวันภูมิ</u>	— " —	ความปลอดภัยของชาติอยู่ที่เชือดผู้นำ
— <u>ศรีกรุง</u>	— " —	เชือดพิบูลสงครามชาติไม่แตกสลาย
— <u>ประชามิตร</u>	— " —	เชือดพิบูลสงครามชาติปลอดภัย
— <u>ไทยราษฎร์</u>	— " —	เชือดพิบูลสงครามชาติไม่แตกแยก
— <u>ประมวญวัน</u>	— " —	เชือดผู้นำทำให้ชาติพินภัย
— <u>สุภาพบุรุษ</u>	— " —	เชือดมันในตานผู้นำ ชาติจะปลอดภัย
— <u>ชาวภาพ</u>	— " —	เชือดและคามผู้นำชาติจะสวัสดิ์
— <u>ประชาชาติ</u>	— " —	ความปลอดภัยของชาติอยู่ที่เชือด และทำตาม ทานพิบูลสงคราม

๕๒. คำวิทย์ ปัทมะศิริ เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ เสรีราษฎร์ ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ต่อมาราวพ.ศ. ๒๔๘๒

ได้เข้ารับราชการประจำอยู่ในกรมโฆษณาการ เขียนบทความทางการเมืองภายใต้นามปากกาต่าง ๆ คือ รัตติกาล ศรีเหล็ก วิไลทศ นาทไท.

นายอารีย์ ลีวีระ (๕๓) นักหนังสือพิมพ์คนสำคัญในสมัยนั้น เป็นรองประธาน คนที่ ๑ และ ๒ ตามลำดับ คณะเลือดไทยโคฟีบีโบลี วมี่ข้อความสนับสนุนรัฐบาลอย่างแข็งขันดังนี้

....ตามปกตินโยบายของรัฐบาล ความเห็นของหนังสือพิมพ์ และความพร้อมเพรียงของประชาชนทั้งประเทศจะลงรอยกันทั้งหมดนั้นหายาก เพราะเหตุว่าการตีเพื่อก่อนนั้นยังรับนับถืออยู่ทั่วไป แต่ในการเรียกร้องคืนแค้นของรัฐบาลคราวนี้ เป็นที่ตอ้งใจของคณะหนังสือพิมพ์และประชาชนทั่วประเทศ กุจเป็นความดีของบุคคลคนเดียวกัน ย่อมเป็นศุภนิมิตรอันแจ่มใสของประเทศไทยเรา.... (๕๔)

หนังสือพิมพ์ ประชาชาติ สนับสนุนการเรียกร้องคืนแค้นครั้งนี้อย่างเต็มที่ และยืนยันอย่างหนักแน่นว่า นโยบายของรัฐบาลครั้งนี้ ใ้รับการสนับสนุนและเห็นชอบจากมหาชน และหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ (๕๕)

หนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ก็ใ้ให้ความร่วมมือกับรัฐบาล โดยลงข่าวและบทความโน้มนำมติมหาชนใ้เข้าใจนโยบายเรียกร้องคืนแค้นดังกล่าว เป็นการกระทำที่ถูกต้องควยหลักเหตุผลและกฎหมาย นอกจากจะประโคมเป็นข่าวใหญ่ตลอดมาแล้ว ยังใ้ลงภาพการเดินขบวนนิสิตนักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงเรียนอานวยศิลป์ ภาพการเดินขบวนของชาวเชียงใหม่ ชาวอุทัยธานี ซึ่งถือป้ายเขียนข้อความปลุกใจใ้คนไทยตื่นตัวและสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล

๕๓. อารีย์ ลีวีระ ใ้รับการศึกษาระดับต้นที่กรุงเทพฯ ใ้รับปริญญาทางอักษรศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเอหมิง ในประเทศจีน ในขณะใ้ยังมีอาชีพครู (ราวพ.ศ. ๒๔๗๕) ใ้เวลาว่างในการเขียนสารคดีและนวนิยายจีนลงหนังสือพิมพ์เรื่อยมา เขาสู้งการหนังสือพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ โดยทำหน้าที่เป็นผู้นัดข่าวของหนังสือพิมพ์จีน หมินก๊กยิเป่ พยายามแนะนำใ้ชาวจีนใ้รู้จักและเข้าใจวัฒนธรรมไทย ตอมาใ้ค้ออกหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ภาษาไทยชื่อ สยามสมัย เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ อารีย์ ลีวีระ ใ้เข้าร่วมขบวนการเสรีไทย กับ พล.ต.อ. หลวงอดุลยเดชจรัส เมื่อสงครามสงบใ้สู่อภิจจรของบริษัทไทยพาณิชย์การจำกัดใ้ใ้ค้ออกหนังสือ สยามนิกร พิมพ์ไทย โดยเหตุใ้ อารีย์ ลีวีระ เป็นนักหนังสือพิมพ์ใ้มีอุคมคติไม่ยอมลงรอยใ้ใ้ใคร เขาจึงถูกลอบสังหาร โดยคำสั่งของนักการเมืองใ้มีอำนาจในระยะนั้น เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๖.

๕๔. ใ้จากตัวโบลีหวองสมุก บ้านคูนเอก วิสกุล.

๕๕. "ไวรารณ" (นามแฝง), คอถัมน์ "ไชขาว", ประชาชาติ, ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓.

การเรียกร้องดินแดนไค้นำไปสู่สงครามอินโดจีนและสิ้นสุดลงหลังจากที่ญี่ปุ่นได้เข้ามาไกล
เกลี้ย โดยได้จัดให้มีการเจรจาตกลงกันที่กรุงโตเกียว ผลการเจรจาปรากฏว่าไทยได้รับดินแดนทาง
ฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ไคแก เสียมราชู พระตะบอง ศรีโสภณ กัดบ่คัน อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จใน
การรณรงค์เรียกร้องดินแดนครั้งนี้ หนังสือพิมพ์ได้มีส่วนช่วยเหลือไม่น้อยเพราะสามารถเผยแพร่ข่าว
สารและโน้มน้าวประชามติได้อย่างกว้างขวาง จึงจะเห็นได้จาก คำคำรัสของพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร
ผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ซึ่งได้ประทานแกหนังสือพิมพ์ว่า

..... คณะผู้แทนรู้สึกหนักใจอยู่บางในการเจรจาดังนี้ แต่เท่าที่
สำเร็จไค่นั้นเป็นเพราะประชาชนและหนังสือพิมพ์ ได้ร่วมมือเป็น
อันหนึ่งอันเดียวกับรัฐบาล ซึ่งช่วยให้เป็นอุปกรรมในความสำเร็จ
ครั้งนี้..... (๕๖)

ขีดจำกัดในการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ในภาวะสงคราม

ในการที่รัฐบาลเปลี่ยนแปลงนโยบายเป็นกลางซึ่งมีนโยบายที่ได้รับความสนับสนุนจากหนังสือ
พิมพ์และประชาชนโดยทั่วไป (๕๗) ไปเข้าฝ่ายญี่ปุ่นยังผลให้เกิดปฏิกิริยาในทางต่อต้าน กล่าวคือได้มีการ
พิมพ์ใบปลิวโจมตีหลวงพิบูลสงคราม และนายมั่นนายคง โฆษกสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
ว่าเป็นเครื่องมือของญี่ปุ่นทรูกรานเอเซียมรพา รัฐบาลจึงสั่งให้ตำรวจสันติบาลออกกวาดล้างบุคคลกลุ่มนี้
พล.ต.ต. ชุนศรีศรการ ผู้บังคับการตำรวจสันติบาล เพ่งความสงสัยไปยังบุคคล ๔ พวก ไคแกพวกโรง
พิมพ์ต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ พวกนักหนังสือพิมพ์ พวกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อญี่ปุ่น เช่นพวกพอคากิจิน "คณะเลือดไทย"
ซึ่งเคยพิมพ์ใบปลิวสนับสนุนรัฐบาลสมัยเรียกร้องดินแดนจากฝรั่งเศส

หลังจากนั้นก็ได้เริ่มมีการจับกุมบุคคลในวงการหนังสือพิมพ์เป็นอันคับแค้น นักหนังสือพิมพ์
ที่ถูกจับในครั้งนั้นมี กุหลาบ สายประดิษฐ์ ชวรงค์ สวัสดิจินดา เฉวียง เสวตะทัต คำวิทย์ บัณฑิตศิริ อำพัน
บุญยพุทธิ ทิพย์ บุญยพุทธิ ม.ล. ฉะฉาน อิศรศักดิ์ อารีย์ ลีวีระ เล็ก ศิริสัมพันธ์ สอาด ฉายะนันท์ สุรีย์
ทองวานิช เทียน ปัทปเสน เมื่อเรื่องดำเนินไปถึงชั้นศาล ปรากฏว่าศาลได้พิจารณาคดีให้จำคุกนักหนังสือ
พิมพ์ ๒ คนคือ คำวิทย์ บัณฑิตศิริ สุรีย์ ทองวานิช ตลอดชีวิต (๕๘) เหตุการณ์ครั้งนี้รู้จักกันในชื่อ กบฏไทย
อิส ระ พ.ศ. ๒๔๘๕

๕๖. ประชาชาติ, ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๔.

๕๗. บทนำ, ประชาชาติ, ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔.

๕๘. ไทยน้อย (นามแฝง), ๒๕ คดึกขก, (พระนคร ประมวลสารสัน, ๒๕๑๓) หน้า ๒๐๐.

ในส่วนที่เกี่ยวของกับการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ในภาวะสงคราม หนังสือพิมพ์ต้อง
ประสบกับข้อจำกัดต่าง ๆ อันมีผลให้หนังสือพิมพ์ขาดเสรีภาพในการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นอย่าง
สิ้นเชิง กล่าวคือ

ประการแรกคือการตรวจข่าว (censorship) ของรัฐบาลนำความลำบากมาสู่หนังสือ
พิมพ์เป็นอย่างมาก เพราะกิจการหนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจที่ต้องทำแข่งกับเวลา เมื่อข่าวและบทความทุก
ชิ้นต้องได้รับการตรวจสอบก่อนนำลงพิมพ์ หนังสือพิมพ์จึงต้องเสียเวลาทำสำเนาถึง ๓ ฉบับ คือ ฉบับ
หนึ่งส่งไปให้คณะกรรมการตรวจสอบ (๕๕) ฉบับที่สองส่งไปเรียงพิมพ์ อีกฉบับหนึ่งโรงพิมพ์เก็บไว้ตรวจ
สอบ หากขอความใดขัดขามนำลงพิมพ์ ทางโรงพิมพ์ก็อาจต้องปล่อยให้วางขาวไว้ หรือมีฉันทันก็นำ
ข่าวจากสำนักแถลงข่าว "โคเมอ" ของผู้ปลุนลงแทน เพราะชาวชนชั้นทางการให้ลงได้เลยโดยไม่ต้องผ่าน
การตรวจสอบ

หนังสือพิมพ์จึงต้องระมัดระวังในการเสนอข่าวการเมืองอย่างมาก ชาวการเมืองส่วนใหญ่
จะมาจากแหล่งข่าวรัฐบาลและฝ่ายผู้ปลุน โดยรัฐบาลห้ามลงข่าวที่เกี่ยวกับสัมพันธมิตรในทางที่คล้ายเค็ด
ขาด ให้ลงข่าวเฉพาะความเสียหายของสัมพันธมิตร รวมทั้งห้ามรับฟังสถานีวิทยุต่างประเทศใด ๆ นอก
จาก "โคเมอ" ของผู้ปลุน แต่ปรากฏว่าหนังสือพิมพ์อย่าง ประมวลวัน ของกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.)
ก็ลักลอบรับฟังวิทยุจากสัมพันธมิตรและมักโคข่าวซึ่งฝ่ายอักษะต้องการปกปิดอยู่เสมอ โดยที่ผู้ปลุนจะรู้
แคะระคายแต่ก็ไม่กล้ากระทำการรุนแรง โดยเหตุที่เห็นว่าเป็นวังของพระบรมวงศานุวงศ์ จึงเกรงว่า
อาจจะก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ได้ แต่เมื่อปลายสงครามมหาเอเซีย
บูรพา สำนักพิมพ์ ประมวลวัน ถูกระเบิดเพลิงทำลายได้รับความเสียหาย ผู้ปลุนจึงรู้สึกพอใจที่ ประมวลวัน
หยุดดำเนินการ ความยากลำบากของการทำหนังสือพิมพ์ในสมัยสงคราม จะเห็นได้จากข้อความ สนิท
เจริญรัฐ บรรณาธิการ ส่วนภูมิ ในขณะนั้นซึ่งได้บันทึกไว้ว่า

....ข้าพเจ้าแน่ใจที่จะกล่าววว่าครั้งนั้นนักหนังสือพิมพ์ไทยทุก
คนไม่ว่าจะมีใจเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับรัฐบาลชุกสงครามหรือ
สนับสนุนรัฐบาลใดมีความรู้สึกอึดหนาระอาใจและขมขื่นต่อ
ภาวะตรวจข่าวอย่างที่สุดเหมือนกันหมด เหตุที่เป็นเช่นนั้น

๕๕. สัมภาษณ์ ศ. ไพโรจน์ ชัยนาม อดีตอธิบดีกรมโฆษณาการ, วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕.

"คณะกรรมการตรวจสอบ ประกอบด้วยผู้แต่งตั้งขึ้น มีทั้งทหาร ตำรวจ และข้าราชการ
กึ่งโฆษณาการ ฝ่ายผู้ปลุนของกรมฯ เข้าแทรกแซง เช่น เขาควบคุมหนังสือพิมพ์โดยตรง แต่เจ้าหน้าที่
รัฐบาลรู้ทันจึงกักกันผู้ปลุนไม่ให้เข้ามาเกี่ยวข้องได้"

๗. พระราชา

๑. รัฐบาลมุ่งทำสงครามกานจิตใจ (โฆษณา) ทำนองเดียวกับแบบของพวกอักษะ (เยอรมัน อิตาลี ญี่ปุ่น) อันเป็นวิธีดูถูกระชากลากพลเมืองไปตามทางที่ตองการ

๒. ผู้บริหารศึกโฆษณาของรัฐบาลทางเบื้องล่างสุด คือ คณะกรรมการตรวจข่าว ส่วนมากได้ทำหน้าที่ของเขาเลยเถิดออกไปจากนัยแห่งความประสงค์ของรัฐบาล... (๖๐)

ความยากลำบากในการดำเนินงานหนังสือพิมพ์ประการต่อมา คือ เมื่อรัฐบาลหลวงพิมพ์สงครามประกาศให้ยกเลิกการใช้อักษรไทยบางตัว มีผลให้การสะกดคำต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปมาก หนังสือพิมพ์ต้องประสบอุปสรรคในการเขียนคำตามกฎไวยากรณ์ใหม่ เพราะคณะกรรมการตรวจสอบมักเข้มงวดในความถูกต้องของภาษาจนเกินไป หนังสือพิมพ์ต้องเสียเวลาให้กับการแก้ไขมาก ความยากลำบากในการดำเนินงานของ หนังสือพิมพ์อีกประการหนึ่งคือ การที่วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเป็นฝ่ายออกข่าวราชการจนเวลาที่หนังสือพิมพ์จะออกจำหน่ายเป็นเหตุให้ชาวของหนังสือพิมพ์ลาซาอยู่เสมอ ดังนั้นจึงมีผลให้จำนวนจำหน่ายของหนังสือพิมพ์ตกต่ำลงอย่างมาก

ข้อจำกัดในการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ประการสุดท้ายอันเป็นเสมือนการควบคุมหนังสือพิมพ์ทางอ้อม คือ การปันส่วนกระดาษ เพราะกระดาษในระหว่างสงครามนั้นทั้งราคาแพงและมีจำนวนจำกัด หนังสือพิมพ์ฉบับใดที่ปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาล ก็มักจะได้รับกระดาษมากเพียงพอแก่การพิมพ์จำหน่าย ในทางตรงกันข้ามหากหนังสือพิมพ์ใดมีพฤติกรรมที่สื่อให้เห็นว่าไม่ร่วมมือกับรัฐบาล รัฐบาลอาจปันส่วนกระดาษหรืออาจให้แต่ไม่เพียงพอ หนังสือพิมพ์บางฉบับจึงหาทางหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าวโดยใช้วิธีลดหน้ากระดาษ หรือมีฉบับที่เพิ่มราคาหนังสือพิมพ์ให้สูง บางฉบับ เช่น สุวันนภูมิ (๖๑) หลีกเลี้ยงโดยสมัครใจกระดาษฟางที่ผลิตได้ในประเทศไทย มีราคาถูกกว่าและมีปริมาณมากกว่า แต่มีข้อเสี่ยวว่า เนื้อหามักทำให้ตัวพิมพ์หักเสมอ สุวันนภูมิ หาทางออกเพื่อความอยู่รอดของตนเองโดยการขายหุ้นส่วนให้ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อจะได้มีโอกาสได้กระดาษปันส่วนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

๖๐. สนิท เจริญรัฐ, อ่างแฉะ, หน้า ๒๓๕.

๖๑. สุวันนภูมิ, ออกเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นหนังสือพิมพ์รายวันออกภาคค่ำจำหน่ายราคา ๒ สตางค์ ดำเนินงานโดย สนิท เจริญรัฐ ชาวสวนใหญ่เนนหนักใบคาบชาราคาแพงประเทศ โดยเฉพาะชาวสงคราม.

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะถูกควบคุมอย่างกวดขันด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ก็มีบางครั้งที่หนังสือพิมพ์สมัยสงครามพยายามแสดงความไม่เห็นด้วยโดยวิธีที่แสดงความคิดเห็นของตนแอบแฝงในรูปของนิทานเปรียบเทียบหรือนิทานสอนใจ ซึ่งสามารถเรียกกรองความโกรธของผู้คนมากกว่าการลงบทความโดยตรงเสียอีก (๒๒) เช่น บทความในหนังสือพิมพ์ ศรีกรุง ชื่อ "แง่คิดไม่ว่าจะคิดจะทำอะไรตองถูกกาละเทศะก่อน" เป็นการกระทบกระเทือนรัฐบาลโดยวิธีเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ขึ้นเปรียบเทียบการกระทำของผู้นำไทย และขณะเดียวกันก็พยายามชวนให้เข้าใจว่า ผู้เขียนกำลังอธิบายว่า "กาละเทศะ" โดยไม่มีสิ่งแอบแฝงใด ๆ เช่น เมื่อยกตัวอย่าง พระเจ้าอะมานุลลาห์ แห่ง อาฟกานิสถานทรงกระทำบางอย่างที่ไม่ถูกกาละเทศะมีผลให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจหายที่สุดจนถึงกับต้องเสด็จหนีไปต่างประเทศ ผู้เขียนได้อธิบายเหตุการณ์ตอนนั้นไว้ว่า

.... เพราะทรงเปลี่ยนแปลงขนบประเพณีของประเทศเร็วเกินไป โดยที่ราษฎรไม่สามารถจะติดตามได้ทันและไม่สมัครใจเห็นพ้องด้วยกับความคิดพระองค์ ซึ่งทั้งนั้นทั้งนี้ยอมจะมีสมุคตาดานเนื่องมาแต่พระองค์มีใตทรงรำลึกถึง "กาละเทศะ" ก่อนที่จะสั่งจะทำอะไรลงไป ซึ่งถือเอาแต่หน้าพระทัยของพระองค์เป็นไทยวาซงกระทำถูกทุก ๆ ขยงในสถานะพระองค์ ซงเป็นประมุขของประเทศ.... (๒๓)

บทความนี้เป็นที่เข้าใจกันว่ามุ่งหมายที่จะวิพากษ์วิจารณ์กระทบกระเทือนนโยบาย "รัฐนิยม" ของหลวงพิบูลฯ ซึ่งกำหนดให้ประชาชนต้องสวมหมวก สวมถุงเท้า ห้ามรับประทานหมาก ฯลฯ โดยตั้งบทลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตามไว้ด้วย ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนอย่างกว้างขวาง รัฐบาลหลวงพิบูลสงครามแสดงความไม่พอใจต่อมตลงตมขึ้นนี้ ด้วยการเรียก ร.ต. เนตร พูนวิวัฒน์ บรรณาธิการ ศรีกรุง ไปสอบสวนแล้วถูกบีบให้ออกจากตำแหน่งในที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล กับหนังสือพิมพ์ในสมัยสงคราม

การควบคุมหนังสือพิมพ์อย่างกวดขันในสมัยสงคราม มีผลให้การขัดแย้งกันระหว่างหนังสือพิมพ์และรัฐบาลลดน้อยลงมาก ความต้องการขอรัฐบาลในอันที่จะใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือเพื่อการโฆษณา

๒๒. Wendell Blanchard and others, Deffusion and Control of Information Thailand: its people its society its culture, (Conn: New Heaven, C 1958) Pp. 225. (ดูรายละเอียดท้ายบท ๒๖ ๓)

๒๓. "ฉันเอง" (นามแฝง), คอลัมน์ความเห็นเอกชน "แง่คิดไม่ว่าจะคิดจะทำอย่างไรตองถูกกาละเทศะ"

ทำให้รัฐบาลพยายามหาเสียงจากพวกนักหนังสือพิมพ์ด้วยประการต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลอ้างว่าเพื่อเป็นการ "ยกย่องหนังสือพิมพ์" เช่น รัฐบาลได้จัดส่งคณะหนังสือพิมพ์ไปเยี่ยมเยียนญี่ปุ่น โดยให้ความยกย่องว่า "มีความสำคัญเท่าข้าราชการสถานทูต" (๒๔) นอกจากนี้แล้วรัฐบาลยังมีความสัมพันธ์พิเศษกับหนังสือพิมพ์ อีกประการหนึ่ง คือ การที่หลวงพิบูลสงครามมักจะเขียนข้อความภายในนามปากกา "สามัคคีชัย" และ "อกไก" ส่งไปลงหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เป็นประจำ บทความของหลวงพิบูลสงครามได้รับสิทธิพิเศษให้หนังสือพิมพ์นำไปลงได้โดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบ เช่นเดียวกับข่าวโฆษณาชวนเชื่อของญี่ปุ่น

ข้อที่แสดงให้เห็นว่าหลวงพิบูลสงครามเห็นความสำคัญของหนังสือพิมพ์ ในการใช้เป็นเครื่องมือโฆษณา คือ คำปราศรัยของหลวงพิบูลสงคราม เนื่องในวันครบรอบวันเกิดของสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ และแสดงความพอใจที่หนังสือพิมพ์ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลเป็นอย่างดี

....ท่านนักหนังสือพิมพ์เป็นองค์การสำคัญยิ่งในการโคสนาเพื่อค
 ุทานโจมตีทางโคสนาของศัตรูและสร้างคามมั่นคงให้แก่ชาติของคน
 ุฉนพวกโคโดย่างเต็มปากควยคามรู้สึกเต็มหัวอกกว่าไ নয়าคับขันที่ชาติ
 ุเราประสบขญทุกวันนี้ พี่น้อง สมาชิกหนังสือพิมพ์ทั้งหลายโคทำหน้าที่
 ุสำคัญคองชาติอย่างดีที่สุด....

....และโคชวยแบงเบาเอาความทุกขนั้นมาเปนของตนเองควย
 ุการรักสาหนาทึหยางเครงครัด สม่คใจเองมุงหนาแจะทำคุณประ
 ุโยชนให้แก่ชาติไทยเปนเบื่องบน การเสียสละหยางนี้ยอมคองเปน
 ุตัวอย่างที่ดีที่สุด ผากไว้เปนมรดกแก่ชาติชวกาลนานไม่มีวันลบเลือน
 ุโคเลย.... (๒๕)

๒๔. คณะหนังสือพิมพ์ที่รวมไปในครั้งนี้มี กระแสร์ วสุวัต จากโรงพิมพ์สยามราษฎร์ สันตนา ทรรทรานนท์ แห่ง ศรีกรุง ปรภาย สารระจำนง แห่ง ไทยใหม่ ชวง มีเคช แห่ง สยามครอนิเกิล ประสิทธิ์ สิทธิสารีบุตร แห่ง สยามนิกร อาจิตต์ อุณหันท์ แห่ง วารศัพท์ พอใจ วสุวัต แห่ง บริษัทภาพยนตร์ เสี่ยงศรีกรุง.

๒๕. ประชาชาติ, ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๘.

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า การควบคุมหนังสือพิมพ์สมัยรัฐบาลพิบูลสงครามอย่างเข้มงวด โดยหวังที่จะสร้างมคิมหาชนให้ "เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย" นั้นไม่ปรากฏว่าประสบความสำเร็จ เพราะการตรวจข่าวอย่างกวดขันของทางการ การตัดข้อความบางตอนออกปล่อยให้ชาวหรือผู้อ่านตีพิมพ์ด้วยดีคำ กลับมีแต่จะทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ และนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐบาลมากขึ้น (๒๒) การลงแฉข่าวที่ถือว่า "ปลอดภัย" สำหรับหนังสือพิมพ์อันใดแก่ **ข่าวจากกรมโฆษณาการ** ข่าวจากสำนักแถลงข่าวญี่ปุ่น และบทความของ "สามัคคีชัย" และ "ออกใจ" ซึ่งมีลักษณะเดียวกัน ถือเป็น การโฆษณาชวนเชื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องมากกว่าที่เชื่อโดย เฉพาะในเมื่อเป็นการโฆษณาที่ไม่ใคร่มีศิลปะ ต้องการให้เชื่ออย่างไรก็พูดตรงไปยั้งจุนั้นทันที ไม่มีการเจรจาหลอหรือแสดงเหตุผลล่อมนำ อันเป็นการขัดต่อความรู้สึกของคนไทยส่วนใหญ่ ซึ่งแม้ว่าจะได้รับการศึกษาน้อยแต่ก็พอใจที่จะได้รับคำอธิบายที่มีเหตุผลหรือแนบเนียนมากกว่านั้น

นอกจากนี้แล้วยังมีสาเหตุทางการเมืองภายในอีกหลายอย่าง ที่ทำให้รัฐบาลหลวงพิบูลฯ เสื่อมความนิยมลง เนื่องจากยิ่งนับวันก็ยังมี **แนวโน้ม** ไปทางเผด็จการขึ้นทุกที นอกจากการไม่เคารพต่อสิทธิส่วนบุคคล โดยการประกาศรัฐนิยมฉบับต่าง ๆ แล้ว ยังมี การเกณฑ์คนไปสร้างนครหลวงที่เพชรบูรณ์ ทำให้คนเสียชีวิตเพราะไข้ป่ามากมาย ขณะที่รัฐบาลหลวงพิบูลฯ เสื่อมความนิยมลง ขบวนการใต้ดินเสรีไทยก็เข้มแข็งมากขึ้น มีการแจกใบปลิวชี้แจงประชาชนให้ทราบถึงสถานการณ์ของสงครามที่แท้จริง และการโฆษณาชวนเชื่ออื่น ๆ ซึ่งได้ผลกว่า เพราะประชาชนเริ่มไม่พอใจผู้นำมากขึ้น ซึ่งปฏิบัติต่อคนไทยเหมือนเป็นคนในประเทศกึ่งเมืองขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว บรรยากาศทางการเมืองในช่วงดังกล่าวใกล้เคียงบทบาทในทางสร้างสรรค์ของหนังสือพิมพ์ไปมาก และได้ทำให้หนังสือพิมพ์มีสภาพเพียงผู้บันทึกเหตุการณ์ที่ถูกจำกัดเสรีภาพ แต่ไม่ถึงกับทำให้หนังสือพิมพ์กลายเป็นเครื่องมือของฝ่ายรัฐบาลแต่อย่างใด และความพยายามของรัฐบาลที่จะใช้หนังสือพิมพ์ให้เป็นประโยชน์ก็ไม่สู้จะได้ผลนัก เนื่องจากหนังสือพิมพ์ไม่ได้มีอำนาจโดยตัวเอง แต่จะมีอำนาจก็ต่อเมื่อประชาชนสนับสนุนและให้ความเชื่อถืออยู่เท่านั้น อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนยังไม่คอยคนตัวและไม่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนทางการเมืองอย่างในประเทศไทย การที่หนังสือพิมพ์จะหันหน้า

เขาเผชิญกับฝ่ายปกครองอย่างไม่อ่อนน้อมเป็นไปโดยยาก หนังสือพิมพ์จึงเป็นเพียงสถาบันที่อยู่
ระหว่างกลาง ซึ่งนอกจากจะมีส่วนถูกกำหนดโดยประชาชนแล้ว ยังมีส่วนถูกกำหนดโดยรัฐบาล และ
อำนาจทางการเมืองอีกด้วย

หนังสือพิมพ์ภายใต้รัฐบาลพลเรือนปลายสงครามมหาเอเชียบูรพา

ภายหลังการลาออกของรัฐบาลหลวงพิบูลสงคราม เมื่อ วันที่ ๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๗
เนื่องจากแพะเคียงในรัฐสภาเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติเพชรบูรณ์และพุทธมณฑล นายควง อภัยวงศ์ ได้
ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของสมาชิกสภาผู้แทนส่วนใหญ่ทั้งประเภท ๑ และ
ประเภท ๒

การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลในยามคับขันเช่นนี้ย่อมทำให้คณะรัฐบาลใหม่ต้องประสบปัญหาประ
การต่าง ๆ กล่าวคือ ประการแรก การเผชิญกับอิทธิพลของหลวงพิบูลสงครามซึ่งยังคงดำรงตำแหน่ง
ผู้บัญชาการทหารสูงสุด แมว่าจะพ้นตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว หลวงพิบูลสงครามได้แสดงท่าทีให้เป็น
ตัวตกแก่อิทธิพลของรัฐบาลใหม่อยู่มาก จะเห็นได้จากมีการประชุมระดับนายทหาร ณ ที่พำนักของ
ท่านหลายครั้ง อันมีลักษณะชวนให้คิดว่า หลวงพิบูลสงคราม คงยังต้องการใช้อำนาจทางการเมืองกลับ
คืน

ประการต่อมาคือรัฐบาลใหม่คงวางตัวและดำเนินนโยบายอย่างระมัดระวังในการที่จะให้ความสนับ
สุนุน"เสรีไทย" อย่างลับ ๆ โดยไม่ให้ฝ่ายญี่ปุ่นหรือจับหลักฐานได้

เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ภายใต้รัฐบาลพลเรือน กล่าวได้ว่าเป็นไปอย่างกว้างขวางกว่า
สมัยหลวงพิบูลสงครามมากแม้ว่าจะมีข้อเสรีภาพที่สมบูรณ์^(๒๗) เพราะรัฐบาลยังจำเป็นต้องควบคุมการ
แสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ในกรณีที่น่าจะความเสื่อมเสียมาสู่รัฐบาลในภาวะสงครามด้วย เป็น
คนว่า ขอความที่จะเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของชาติ (เช่นกิจการทหาร) ขอความที่อาจกระทบ
กระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และขอความที่กระทบกระเทือนนโยบาย
ต่างประเทศ แต่หนังสือพิมพ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้มาก อย่างไรก็ตาม กรมโฆษณาการได้ออก

๒๗. Ruel R. Barlon and George Fox Mott, "The World's Press System," in George Fox Mott and Twelve Co-authors, New Survey of Journalism, (N.Y.: Barnes and Noble, Inc., C 1958), Pp. 280.

"เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ หมายถึงเสรีภาพในอันที่จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ข้าราชการ
และบุคคลอื่น ๆ รวมทั้งองค์การต่าง ๆ ซึ่งมีกิจการอันมีผลเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของสาธารณชน
(Freedom of the press means the freedom to criticize the government, its officials in their conduct of government and all other persons and organization whose activities affect the public welfare.)

ประกาศแกหนังสือพิมพ์ทุกฉบับว่าจะให้เสรีภาพแกหนังสือพิมพ์อย่างเต็มที่(๖๘) ทั้งนายควง อภัยวงศ์เอง เป็นผู้นำประเทศที่มีทัศนคติให้เกียรติแกสถาบันหนังสือพิมพ์ กังที่ใดให้สัมภาระแกหนังสือพิมพ์ว่า การพัฒนาประเทศจะเป็นไปไ้โดยไม่ไ้ไหนหาที่ของรัฐบาลเท่านั้น แต่ต้องไ้รับความร่วมมือจากหนังสือพิมพ์ในอันที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันในความเจริญหรือความเสื่อมของประเทศด้วย(๖๙)

การให้เสรีภาพแกหนังสือพิมพ์ครั้งนี้นำประโยชน์มาสู่ส่วนรวมอย่างมาก เพราะเมื่อหนังสือพิมพ์มีเสรีภาพในการเลือกข่าวใด ๆ หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ซึ่งมีความรับผิดชอบเหล่านี้ไ้เลือกแต่ข่าวที่จะนำผลดีมาสู่ประเทศชาติมากที่สุด ความสามารถในการเสนอความคิดเห็นอีกครั้งหนึ่งของหนังสือพิมพ์ครั้งนี้ทำให้หนังสือพิมพ์เห็นคุณค่าของเสรีภาพที่รัฐบาลหยิบยื่นให้ ไทยใหม่ ลงบทความแสดงความชื่นชมต่อความใจกว้างของรัฐบาล และยอมรับว่ารัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ เอาใจใส่ต่อเสียงของหนังสือพิมพ์และไ้คัดค้านหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นให้ไ้เสรีภาพของตนครั้งนี้อย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ รวมทั้งให้ระมัดระวังในการ "เปล่งเสียง" ของหนังสือพิมพ์ เพราะมิฉะนั้น รัฐบาลอาจรับความประสงค์ของมหาชนเขวไปจากความจริง(๗๐) หนังสือพิมพ์ในขานนั้นไ้มีบทบาทที่สำคัญในการยับยั้งการปะทะกันในการเมืองระหว่างฝ่ายหลวงพิบูลสงคราม และฝ่ายรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ค่ายการลงข่าวเกี่ยวกับการเจรจันระหว่าง นายควง อภัยวงศ์ และหลวงพิบูลสงคราม และข่าวเกี่ยวกับการประกาศยุบตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด เพื่อแต่งตั้งตำแหน่งแม่ทัพใหญ่โดยให้พระยาพหลพลพยุหเสนาดำรงตำแหน่ง(๗๑) มีผลให้ประชาชนรับทราบความเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งนี้อย่างกว้างขวาง และรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ สามารถชี้ข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์เป็นหลักฐานประกันข้อตกลงระหว่างทานและหลวงพิบูลสงคราม เช่น การที่ ไทยใหม่ ฉบับวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ไ้พาดหัวว่า "จอมพล ป. ปฏิเสธไม่กียาตราทัพเขามาชิงตำแหน่งนายก" ก็คงมีผลยับยั้งความตั้งใจของหลวงพิบูลสงครามในอันที่จะชวงชิงอำนาจทางการเมืองในภายหลัง เพราะมหาชนมีท่าทีว่าสนับสนุนรัฐบาลชุนนายควง อภัยวงศ์มากกว่า

บทบาทของหนังสือพิมพ์ซึ่ง เป็นปัจจัยที่สำคัญในการยับยั้งการปะทะกันในการเมืองภายใน แสดงให้เห็นว่า หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มีความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบด้วยตนเอง โดยที่รัฐบาล

๖๘. "ประกาศกรมโฆษณาการ", ไทยใหม่, ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๗.
๖๙. ไทยใหม่, ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๗.
๗๐. "เกียรติแห่งความคิด", (บทนำ), ไทยใหม่, ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๗.
๗๑. กุรายละวีฉโยก, ชลอ ศรีศรารกร, สันติบาลไ้กิน, พระนคร: สำนักพิมพ์อู่คน, หน้า ๒๔-๗๑.

ไม่จำเป็นตองควบคุมอย่างเข้มงวดเหมือนอย่างในสมัยหลวงพิบูลสงครามแต่อย่างใด

บทบาทของหนังสือพิมพ์อีกประการหนึ่งคือ การให้ความร่วมมือกับรัฐบาลหลักได้ถึงการปะทะกับญี่ปุ่นด้วยเหตุที่รัฐบาลไทยได้ให้ความช่วยเหลือเสรีไทยอยู่อย่างไม้ออกหนา

ก่อนจะสิ้นสุดสงครามมหาเอเซียบูรพา ญี่ปุ่นทวีความสงสัยในความไม่สุจริตของรัฐบาลไทย ที่มีตอกรอทหารญี่ปุ่นมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสายลับญี่ปุ่นได้ค้นพบสนามบินลับของไทยที่สร้างรับ เครื่องบินสัมพันธมิตร โฆษกญี่ปุ่นได้ตกลงให้นักหนังสือพิมพ์ทราบเพื่อใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือประโคมข่าวเกี่ยวกับสนามบินลับนี้ และญี่ปุ่นได้อางขวานเป็นสาเหตุในการเข้าควบคุมรัฐบาลโดยตรง แต่ปรากฏว่า หนังสือพิมพ์ทุกคนบับพร้อมใจกันที่จะไม่เสนอขานี้ เพราะรู้เหตุทันในแผนการของญี่ปุ่นก็ ญี่ปุ่นจึงผิดหวังที่จะใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือ เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในการเลือกข่าวใด ๆ ลงพิมพ์ มีส่วนช่วยรัฐบาลแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปได้ ดังเช่น เมื่อญี่ปุ่นใกล้จะยอมจำนน และมีความจำเป็นที่ตองใช้ทหารมากขึ้น ญี่ปุ่นได้ขอรองไปยังรัฐบาลไทยให้เรียกระคมพลเพื่อช่วยญี่ปุ่นต่อสู้ศึกทางพม่า รัฐบาลไทยจำเป็นตองทำตามโดยส่งหมายประกาศไปยังหนังสือพิมพ์ทุกคนบับ เรียกชายฉกรรจ์ที่เป็นทหารกองหนุนเข้ารับราชการ แต่ปรากฏว่า หนังสือพิมพ์พร้อมใจกันไม่ลงหมายประกาศนั้น โดยให้เหตุผลว่าเป็นสิทธิของหนังสือพิมพ์ ในอันที่จะเลือกลงข่าวใด ๆ ก็ได้ แมว่าญี่ปุ่นจะชัวร์ว่าเป็นเล่ห์กลทางการเมือง และไม่พอใจมาก จนถึงกับเรียกบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์คนบับต่าง ๆ ไปสอบถาม หนังสือพิมพ์ก็แสวงแกว่า การไม่ลงประกาศระคมพลครั้งนี้ หนังสือพิมพ์เห็นว่าเป็นผลดีต่อฝ่ายญี่ปุ่นเอง เพราะการระดมพลนั้นยอมทำให้สัมพันธมิตรดวงรวาทหารประจำการของญี่ปุ่นเหลือน้อยเต็มที และอาจเป็นประโยชน์ของการโฆษณาชวนเชื่อของสัมพันธมิตรได้ (๗๒)

นอกจากนี้แล้ว เมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรและเสรีมไทยมีการติดต่อกันมากขึ้น จนถึงกับฝ่ายสัมพันธมิตรเอาสัมภาระใส่เครื่องบินทิ้งที่สนามหลวง โดยมีรถจี๊ปของทหารไทยมารับไปพื้นที่ซึ่งประชาชนเห็นกันทั่วไปรวมทั้งทหารญี่ปุ่นด้วย หนังสือพิมพ์ก็ได้ช่วยลงข่าวเขาข้างรัฐบาลว่า

"เอายามาทิ้งสนามหลวง กองทัพปกกำลังนำยาเหล่านั้น ไปพิสูจน์ว่าเป็นยาประเภทใด" (๗๓)

๗๒. "คนชาวเกา", (นามแฝง), ชาวไทย, ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕.

๗๓. "คนชาวเกา", (นามแฝง), เพ็ญอาง.

ซึ่งแม้ว่าญี่ปุ่นจะรุกรานและรชคยวาระรัฐบาลมีความสัมพันธ์กับเสรีไทย แต่ก็ไม่สามารถหาหลักฐานได้ ประกอบกับญี่ปุ่นรู้ตัวแล้วว่าจจะแพแล้วควย จึงไม่ดำเนินการใด ๆ นอกจากใช้หนังสือพิมพ์ ชาวภาพ ซึ่งเป็นของญี่ปุ่นโดยตรงบ้างขวัญทหารโดยการปกปิดข่าวพายแพของคน หากเป็นชาวที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ก็พยายามลงข่าวให้รู้ลึกลงว่า ญี่ปุ่นไม่ได้รับความเสียหายอะไรมากนัก

จนเมื่อภายหลังการทิ้งระเบิดปรมาณูที่ ฮิโรชิมาและนางาซากิ เมื่อวันที่ ๙ และ ๑๒ สิงหาคม ๒๔๘๘ ความล่าช้าแล้ว ญี่ปุ่นจึงยอมจำนนโดยไม่มีเงื่อนไข เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๔๘๘ รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ได้ประกาศสงครามเป็นโมฆะทันทีโดยอ้างว่าการประกาศสงครามของรัฐบาลหลวงพิบูลสงครามเป็นการกระทำโดยพลการ โดยที่รัฐสภามิใคร่เห็น และเป็นการขัดต่อความต้องการของประชาชนชาวไทย และขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ และโคขอร้องให้หนังสือพิมพ์เสนอชาวตามนั้น รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ก็ทราบถวายบังคมลาออกเพื่อเปิดทางให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าเสรีไทยในต่างประเทศ เขาคำรงตำแหน่งแทนโดยให้นายทวี บุณยเกตุซึ่งรั้งตำแหน่งคอยไว้ รัฐบาลพลเรือนทั้งสามชุดในช่วงดังกล่าวล้วนให้เสรีภาพและความเป็นกันเองแก่หนังสือพิมพ์ ในสมัยรัฐบาลเสนีย์ ปราโมช หนังสือพิมพ์สามารถเขานอกออกใน "ทำเนียบนายกฯ" ได้ และมีโอกาสได้พบนายกรัฐมนตรีทุกวัน โดยที่นายกฯ ได้ให้หัวเราะอย่างไม่ปิดบัง เพราะต้องอาศัยหนังสือพิมพ์ช่วยเหลือในการเสนอข่าวบางอย่างเพื่อประโยชน์ในการเจรจากับผู้แทนสัมพันธมิตรเกี่ยวกับสัญญาสมบรูณ์แบบ ก็จจะเห็นได้จากคำกล่าวของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ที่ว่า

....หากไม่ใ้หนังสือพิมพ์ช่วยแล้วการเจรจาสัญญาสมบรูณ์แบบเกี่ยวกับความเป็นความตายหรือความเป็นเอกราชของชาติไทย และคนไทยจะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้.... (๗๕)

---

๗๕. เฟิงอาน, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๕.

รายละเอียดเชิงอรรถที่ ๑๘ หน้า ๕๕ อยู่ในข้อ ๑
๕๖ หน้า ๗๑ " ๒
๖๒ หน้า ๘๐ " ๓

๑. เหตุผลมีอยู่ว่าผู้นำทางทหารอาวุโสที่หัวเก่า ไม่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายและการบริหารอย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะถ้ามองในแง่ความเต็มพระทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในอันที่จะให้ความร่วมมือกับคณะราษฎร เหตุผลที่สำคัญและอาจจะเห็นชัดอีกประการหนึ่ง ของนโยบายผ่อนปรนของรัฐบาล คือ การเกรงไปว่า ประเทศมหาอำนาจต่างชาติ อาจจะไมยอมรับรัฐบาลใหม่ หากรัฐบาลมีท่าทีรุนแรงเกินไป

("The reason is that the older and conservative army leaders opposed a sharp change policy and of administration, especially in view of the King's willingness to co-operate with the people's party. Another important and perhaps crucial reason for the moderation with which the new government approached to tasks was the fear the foreign powers might not recognize it if it appeared too radical".)

๒. พื้นฐานทางความคิดจิตใจของหลวงพิบูลสงครามเป็นพวกที่ต่อต้านประชาธิปไตย เขามีความเชื่อว่า รัฐบาลเผด็จการที่มีอำนาจทหารหนุนหลังเท่านั้น ที่จะนำประเทศล้าหลังอย่างประเทศไทยไปสู่ความก้าวหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

("Basically Pibun's philosophy was antidemocratic, he believed that authoritarian government based on military strength was the most efficient way to achieve progress in an underdeveloped nation such as Siam.")

๓. ในบางสมัยการตรวจข่าวอย่างเข้มแข็ง ก่อให้เกิดมีเกม "เอาเถิดเอาลธ" ระหว่างรัฐบาลกับนักหนังสือพิมพ์ ที่เขียนขึ้นในรูปของนิทานเปรียบเทียบ ซึ่งมักจะจับจุดได้แรงกว่าการโจมตีโดยตรงและกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นและความสนใจของประชาชนมากกว่าการเสนอแบบเกรงใจในบทความที่เห็นชัด

("...at other times the effect of censorship appears to have been to set off an intricate "cat-and-mouse" game between competed in couching censorable matter interms of allegories or fables, which often made their point more strongly than direct attack and stimulate reader's curiosity and interest for more than would a more sober presentation in clear text...")